КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра практичної психології
Кафедра загальної вікової, вікової та педагогічної психології
Кафедра спеціальної психології, колекційної та інклюзивної освіти

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б.Жильцов
"_____" _____ 20 16 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практична психологія
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Напрям підготовки 6.030103 "Практична психологія"
(шифр і назва напряму підготовки)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма "Практична психологія" за напрямом підготовки "Практична психологія".

Розробники: Омелянович Віталій Юрійович, доктор медичних наук, професор кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти, Старинська Наталія Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології, Тохтамиш Олександр Михайлович, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології, Ткачишина Оксана Романівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти, Стефаненко Наталія Іванівна, старший викладач кафедри практичної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології
Протокол від "27" серпня 2015 року №1
Завідувач кафедри практичної психології
_____ (О.М. Лозова)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Протокол від «25» серпня 2015 року №2
Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
_____ (Сергєєнкова О.П.)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
Протокол від "02" вересня 2015 року № 2
Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О. В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н.А. Клішевич

©_____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Практична психологія» розробена кафедрами практичної психології та кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітнього рівня, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Практична психологія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Вивчення дисципліни "Практична психологія" передбачає підвищення професійної компетентності практичних психологів та сприяє ефективній самореалізації їх, як фахівців.

Стратегією навчання є надання випускникам широкого спектру знань з фундаментальних і фахових дисциплін, можливості засвоєння навичок самоосвіти, науково-дослідної роботи, розвитку творчих здібностей, своєчасної адаптації до складних обставин майбутньої практичної діяльності у нових ринкових умовах.

Мета курсу – підготовка студентів до практично-психологічної роботи з людьми, в якій має реалізуватися індивідуальний підхід, враховуватись внутрішня та зовнішня детермінація, співвідноситись природні та соціальні чинники поведінки людини.

Завдання курсу:

- розкриття змісту базових теоретичних засад психології спілкування, психологічного консультування, психопрофілактики, психокорекції, психології здоров'я, патопсихології та клінічної психології;
- ознайомлення з методологією та методами роботи практичного психолога;
- формування професійно важливих фахових компетенцій майбутнього практичного психолога.

Вивчення курсів дисципліни спрямовані на ***формування таких фахових компетентностей:***

- здатність здійснювати комунікацію з метою отримання інформації, необхідної для вирішення завдань діяльності;
- уміння застосовувати знання та розуміння основних концепцій, теорій та фактів для розв’язання реальних психологічних проблем клієнта;
- уміння реалізувати в психопрофілактичній та психокорекційній роботі адекватні ситуації методологічні підходи, методики та процедури;
- навички визначення обсягу та характеру психологічної допомоги, необхідної клієнтові;
- уміння реалізувати в психологічному консультуванні та психокорекційній роботі адекватні методологічні підходи, методики та процедури;

- здатність оцінювати наслідки використання у соціальній практиці психологічних технологій;
- навички емпатійного слухання, усної та письмової аргументації при презентації проектів для поінформованої аудиторії;
- уміння обирати доречну стратегію психопрактичної діяльності на підставі аналізу власних базових компетенцій і клієнтського запиту;
- уміння аналізувати фактори, які активізують чи гальмують розвиток особистості у процесі онтогенезу та соціогенезу;
- уміння надавати фахову допомогу особам із відхиленнями у психічному розвитку;
- уміння досліджувати стан психічних функцій, процесів, станів клієнта.
- уміння системно підвищувати рівень науково-практичної кваліфікації, постійно вдосконалювати практичну майстерність.
- уміння координувати діяльність суб`єктів психологічної практики;
- уміння проводити психологічну просвітницьку роботу серед різних верств населення, сприяти підвищенню рівня психологічної культури громадян;
- навички психологічного супроводу роботи персоналу з метою досягнення бажаного результату праці і задоволення потреб суспільства;
- уміння визначати зону власної фахової компетенції при вирішенні професійних завдань.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 28</td><td>Галузь знань
0301 «Соціально-політичні науки»</td><td colspan="2">Додаткова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 20</td><td rowspan="5">Напрям підготовки
6.030103 «Практична психологія»</td><td colspan="2">Рік підготовки</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 20</td><td>3-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 840</td><td>5-6-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Тижневих годин для денної форми навчання:</td><td rowspan="3">Освітньо-професійний рівень:
Перший (бакалаврський)</td><td>124 год.-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>226 год.</td><td>-</td></tr>
</table>

аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		350 год.	-
		Модульний контроль	
		50 годин	
		Підготовка до екзамену	
		90	
		Вид контролю:	
		залік екзамен	-

МОДУЛЬ І.
ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 2 год. – лекції, 26 год. – семінарські заняття, 28 год. – практичні заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологія спілкування та тренінг комунікативних умінь» завершується складанням заліку.

І. І. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Теми занять	**Кількість годин**						
	Разом	**Аудиторні:**	**лекції**	**семінарські**	**практичні**	**Самостійна робота**	**Модульний контроль**
Змістовий модуль І Психологічні закономірності спілкування							
Теоретичні засади психології спілкування	8	4	2	2		4	
Комунікативність та комунікабельність	8	2		2		6	
Формування позиції взаємодії на тренінгових заняттях	4	4			4		
Модульна контрольна робота	2						2

Разом:	**22**	**10**	**2**	**4**	**4**	**10**	**2**
Змістовний модуль II Спілкування в системі міжособистісних і суспільних відносин							
Вербальне спілкування	10	4		4		6	
Вербальна знакова система комунікації	6	6			6		
Невербальне спілкування	10	4		4		6	
Невербальна знакова система комунікації	4	4			4		
Усвідомлення і вербалізація емоцій	2	2			2		
Спілкування як взаємодія	6	2		2		4	
Взаємодіяти спілкуючись	2	2			2		
Спілкування як сприймання людьми один одного	12	4		4		8	
Перцептивна сторона спілкування	4	4			4		
Модульна контрольна робота	2						2
Разом:	**58**	**32**		**14**	**18**	**24**	**2**
Змістовний модуль III Неефективні форми спілкування							
Порушення, бар'єри та труднощі спілкування	6	2		2		4	
Конфлікт як особлива форма взаємодії	8	2		2		6	
Стратегії взаємодії в конфліктній ситуації	4	4			4		
Аналіз результатів роботи учасників тренінгу	2	2			2		
Модульна контрольна робота	2						2
Разом:	**22**	**10**		**4**	**6**	**10**	**2**
Змістовний модуль IV Спілкування як основа професійної діяльності практичного психолога							
Психологічні способи впливу в процесі спілкування	8	2		2		6	
Ефективні технології спілкування та комунікативна діяльність практичного психолога	8	2		2		6	
Модульна контрольна робота	2						2
Разом:	**18**	**4**		**4**		**12**	**2**
Усього за навчальним планом:	**120**	**56**	**2**	**26**	**28**	**56**	**8**

І. ІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ СПІЛКУВАННЯ

Лекція 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЇ СПІЛКУВАННЯ

Сутність психології спілкування. Поняття спілкування. Загальна характеристика рівнів та функцій спілкування. Загальна характеристика структури комунікаційного процесу. Аналіз моделей комунікації. Лінійна, інтерактивна та транзакційна моделі спілкування.

Загальна характеристика сторін спілкування (комунікативна, інтерактивна, перцептивна). Типи спілкування. Особливості імперативного (авторитарного), маніпулятивного та діалогічного спілкування. Особливості особистості маніпуляторів та актуалізаторів.

Основні поняття теми: спілкування; імперативне, маніпулятивне та діалогічне спілкування, маніпулятор, актуалізатор, кодування, моделі комунікації.

Семінар 1.

І.IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Змістовий модуль І
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ СПІЛКУВАННЯ

Семінар 1.

Тема: Теоретичні засади психології спілкування (2 години)

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність психології спілкування. Поняття спілкування.
2. Загальна характеристика рівнів, функцій та сторін спілкування.
3. Типи спілкування. Особливості імперативного (авторитарного), маніпулятивного та діалогічного спілкування. Особливості особистості маніпуляторів та актуалізаторів.
4. Структура комунікаційного процесу. Канали комунікації. Цілі комунікації. Стилі комунікації. Норми комунікації.
5. Аналіз моделей комунікації. Лінійна, інтерактивна та транзакційна моделі спілкування.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
2. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008. Режим доступу: http://psychology.rsuh.ru/archive2/gularticle3.pdf
3. *Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М.* Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
4. *Немов Р.С.* Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.
5. Психологія: Підручник. / За ред.Трофімов Ю.Л.. – К.: Либідь, 2003.

6. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
7. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
8. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
9. *Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
10. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Семінар 2.

Тема: Комунікативність та комунікабельність (2 години).

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Спілкування та комунікація.
2. Специфіка міжособистісної комунікації.
3. Комунікативна компетентність. Види комунікативних умінь.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Немов Р.С.* Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.
2. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
3. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
4. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
5. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
6.*Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
7. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Практичне заняття 1.

Тема: Формування позиції взаємодії на тренінгових заняттях (4 години).

Тренінг комунікативності. Мета і принципи тренінгу. Прийняття позиції учасника. Презентація учасників тренінгової групи. Правила роботи групи.

Актуалізація власних проблем учасників. Власні мотиви та очікування від участі в тренінгу. Діагностика комунікативних якостей. Розвиток здатності до емпатії. Прояв толерантності до співрозмовника. Оцінка своїх особистісних якостей в процесі спілкування.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. з англ. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные тренинги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. з рос. / За ред. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. *Сидоренко Е.В.* Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003

Змістовий модуль II
СПІЛКУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ І СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Семінар 3.
Тема: Вербальне спілкування (4 години).

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Поняття та основні ознаки вербального спілкування.
2. Види та форми мови.
3. Слухання в процесі спілкування.
4. Особливості сприймання і розуміння людини людиною під час вербального спілкування.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Немов Р.С.* Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.
2. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
3. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
4. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.

5. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
6.*Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
7. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Практичне заняття 2.
Тема: Вербальна знакова система комунікації (6 годин).

Суб'єктивний та реальний образ партнера. Самопізнання через самоспостереження. Позитивне уявлення про образ-Я. Встановлення психологічного контакту. Уміння слухати в процесі спілкування. Нерефлексивне слухання. Активне слухання. Емпатичне слухання. Уміння переконувати, використовувати аргументації. Установки ефективного спілкування.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З □нгл.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные □ренінги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За □ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Семінар 4.
Тема: Невербальне спілкування (4 години).

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Невербальна комунікація та її особливості.

2. Кінесичні особливості невербального спілкування (жести, пози, міміка).
3. Проксемічні особливості невербального спілкування.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Немов Р.С.* Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.
2. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
3. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
4. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
5. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
6.*Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
7. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.
8. *Щекин Г.* Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 2001.
9. *Щокін Г.* В. Як читати людей за їх зовнішнім виглядом. – К.: Україна, 1993.
10. Язик жестов. А.Пиз Язык жестов. С.Данкел Позы спящего. – Мн.:ПАРАДОКС, 1995.

Практичне заняття 3.

Тема: Невербальна знакова система комунікації (4 години).

Роль невербальної комунікації в міжособистісних відносинах. Невербальні засоби: жести, міміка, рухи тіла. Навички невербальної поведінки. Засоби візуального представлення інформації. Експресивна поведінка.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З □нгл.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные □ренінги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За □ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.

7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Практичне заняття 4.
Тема: Усвідомлення і вербалізація емоцій (2 години).

Особливості сприйняття та виразу емоцій. Усвідомлення та вербалізація почуттів. Саморегуляція поведінки в міжособистісній взаємодії. Невербальні засоби емоційного самовиразу. Пошук шляхів виразу емоцій в соціально прийнятній формі.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З англ.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные тренинги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Семінар 5.
Тема: Спілкування як взаємодія (2 години)

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність поняття взаємодія. Різновиди та типи взаємодії.
2. Роль спілкування в суспільній діяльності.
3. Психологічний клімат групи, та фактори які його зумовлюють.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.

Гулевич О.А. Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.

2. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.

3. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.

4. *Немов Р.С.* Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.

5. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002

6. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.

7. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.

8. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.

9. *Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya

10. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – .:Професіонал, 2004.

Практичне заняття 5.

Тема: Взаємодіяти спілкуючись (2 години).

Основні сфери взаємодії та відповідні поведінкові прояви. Саморегуляція поведінки в міжособистісній взаємодії. Стратегії поведінки в процесі взаємодії. Рольова взаємодія. Закріплення патернів ефективної взаємодії.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.

2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З □нгл.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.

3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.

4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные □ренінги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.

5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За □ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.

6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Семінар 6.
Тема: Спілкування як сприймання людьми один одного (4 години)

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Сутність поняття соціальної перцепції. Механізми взаєморозуміння та їх значення у спілкуванні.

2. Проблема точності міжособистісної перцепції. Поняття «каузальна атрибуція» та його роль у перцепції. Стереотипізація та її значення у сприйнятті людьми один одного. Сутність понять ефект ореолу, ефект первинності та ефект новизни.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
2. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
3. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.
4. *Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М.* Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
5. Психологія: Підручник. / За ред.Трофімов Ю.Л.. – К.: Либідь, 2003
6. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
7. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
8. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
*9. Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
10. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Практичне заняття 6.

Тема: Перцептивна сторона спілкування (4 години).

Міжособистісний простір. Культура контакту. Роль ідентифікації в процесі спілкування. Механізми соціальної перцепції: емпатія, рефлексія. Значення першого враження у соціальній перцепції. Пояснення і розуміння поведінки оточуючих.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З □нгл.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные □ренінги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За □ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. *Сидоренко Е.В.* Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Змістовий модуль ІІІ
НЕЕФЕКТИВНІ ФОРМИ СПІЛКУВАННЯ

Семінар 7.

Тема: **Порушення, бар'єри та труднощі спілкування (2 години).**

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Труднощі спілкування.
2. Бар'єри спілкування та їх особливості.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.

2. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
3. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.
7. *Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М.* Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
8. *Лабунская В.А., Менджеицкая Ю.А., Бреус Е.Д.* Психология затруднительного общения: Теория. Методы. Диагностика. Коррекция: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. Заведений. – М.: Академия, 2001.
9. Психологія: Підручник. / За ред.Трофімов Ю.Л.. – К.: Либідь, 2003
10. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
11. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
12. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
13. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
*14. Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
15. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Семінар 8.
Тема: Конфлікт як особлива форма взаємодії (2 години).

І. Теоретична частина.
Понятійно-категоріальний апарат теми.
2. Психологічні причини виникнення конфліктів.
3. Типи конфліктів.
4. Основні стилі поведінки при вирішенні конфліктів.
ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
2. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
3. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.
4. *Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М.* Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
5. *Лабунская В.А., Менджеицкая Ю.А., Бреус Е.Д.* Психология затруднительного общения: Теория. Методы. Диагностика. Коррекция: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. Заведений. – М.: Академия, 2001.
6. Психологія: Підручник. / За ред.Трофімов Ю.Л.. – К.: Либідь, 2003

7. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
8. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
9. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
10. *Скот Дж. Г.* Конфликты пути их преодоления. – К.: Внешторгиздат, 1991.
11. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
12. *Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
13. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Практичне заняття 7.

Тема: Стратегії взаємодії в конфліктній ситуації (4 години).

Типові труднощі і техніки міжособистісного спілкування. Бар'єри міжособистісної комунікації. Їх класифікація. Проблеми зворотного зв'язку в комунікації. Конструктивне критичне висловлювання. Психологічні механізми реагування на критику. Асертивне прийняття критики. Поняття конфлікту. Стилі поведінки в конфлікті. Правила ведення конфліктної розмови. Аналіз конфлікту.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. з англ. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные тренинги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. з рос. / За ред. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. *Сидоренко Е.В.* Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Практичне заняття 8.

Тема: Аналіз результатів роботи учасників тренінгу (2 години).

Оцінка ефективності тренінгу. Самозвіти учасників. Заключний обмін думками.

Рекомендована література

1. *Биркенбиль Ф.В.* Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. *Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. З нгл.. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
3. *Дерябо С.Д., Ясвин В.А.* Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
4. *Ежова Н.Н.* Научись общаться!: коммуникативные ренінги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
5. *Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. З рос. / За ед.. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
6. *Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
7. *Клюева Н.В.* Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
8. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
9. *Прутченков А.С.* Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
10. *Сидоренко Е.В.* Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
11. *Фопель К.* Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.

Змістовий модуль IV
СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Семінар 6.

Тема: **Психологічні способи впливу в процесі спілкування (2 години)**

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Загальна характеристика способів впливу: зараження, навіювання, наслідування. Сутність соціальних явищ паніки, моди, чуток, їх передумови та наслідки.

2. Психологічні основи впливу засобів масової інформації (ЗМІ). Сутність моделей впливу ЗМІ. Мета, швидкість та міра впливу засобів масової комунікації.

3. Усвідомлення впливу засобів масової комунікації. Психологічні наслідки впливу на психіку людини повідомлень з елементами агресії.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
2. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
3. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.
4. *Коломинский Я.Л.* Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности): Учебн. пособ. – Минск: ТетраСистем, 2000.
5. *Корнєв М.Н., Коваленко А.Б.* Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995.
6. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное бщение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
7. *Лабунская В.А., Менджеицкая Ю.А., Бреус Е.Д.* Психология затруднительного общения: Теория. Методы. Диагностика. Коррекция: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. Заведений. – М.: Академия, 2001.
8. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
9. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
10. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
11. *Філоненко М.*М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya
12. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Семінар 7.
Тема: Ефективні технології спілкування та комунікативна діяльність практичного психолога (2 години)

І. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Технологія ефективного переконання. Умови ефективності переконання. Особливості комунікатора, аудиторії, повідомлень та їх вплив на ефективність спілкування.
2. Спілкування з «важкими людьми» за Дж. Г.Скоттом.
3. Спілкування з погляду трансактного аналізу Е.Берна.
4. Способи ефективного спілкування Д. Карнеги.
5. Основи професійного спілкування психолога. Техніка вербальної та невербальної взаємодії. Встановлення контакту та діалогу.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи.

Рекомендована література

1. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. – М., 1983.
5. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
7. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
14. *Коломинский Я.Л.* Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности): Учебн. пособ. – Минск: ТетраСистем, 2000.
21. *Рай Л.* Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002.
22. *Рогов Е.И.* Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
23. *Ройз С.А.* Волшебная палочка для родителей. – К: Ніка-Центр, 2005.
24. *Сергеевича В.* Приемы убеждения. Стратегия и тактика общения. – СПб.: Питер, 2002.
27. *Станкин М.И.* Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
28. Тренінги спілкування / Упор. Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. Газ., 2004.
29. *Трухін І.О.* Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
30. *Цимбалюк І. М.* Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

I.IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Змістовий модуль І. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ СПІЛКУВАННЯ

Тема 1. Теоретичні засади психології спілкування.

Написати есе на тему: «Спілкування для мене це… ». При написанні есе слід звернути увагу на наступні питання:

1. Що Ви вкладаєте в поняття спілкування?
2. Чим спілкування відрізняється від простої передачі інформації в технічних пристроях?
3. Чим зумовлена потреба в спілкуванні між людьми?
4. Яку роль відіграє спілкування в суспільному житті?
5. У чому полягає соціальна сутність спілкування?

Тема 2. Комунікативність та комунікабельність.

1. Скласти кросворд за темою семінарського заняття «Комунікативність та комунікабельність», використовуючи ключові поняття теми.

Змістовий модуль ІІ. СПІЛКУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ І СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Тема 3. Вербальне спілкування.

1. Скласти резюме – психологічний автопортрет особистості: необхідно описати свої якості, уміння, здібності, що характеризують вас як співрозмовника.

2. Підібрати філософські вислови, притчі, цитати, висловлювання, які допомагають в розумінні себе і інших людей, відображають спілкування.

Тема 4. Невербальне спілкування.

Назвіть особливості власної експресивної поведінки при контактах з людьми.

Тема 5. Спілкування як взаємодія.

Проаналізуйте свої соціальні ролі (син /дочка, громадянин, студент і так далі), права і обов'язки, які з ними пов'язані, очікування свої і оточення, що реалізуються. Для наочності заповните таблицю 1.

Таблиця 1.

Аналіз соціальних ролей

РОЛЬ	ПРАВА	ОБОВ'ЯЗКИ	МОЇ ОЧІКУВАННЯ	ОЧІКУВАННЯ ОТОЧУЮЧИХ
Студент	Отримувати освіту	Добре вчитися	…….	……..

Тема 6. Спілкування як сприймання людьми один одного.

1. Проаналізуйте механізми взаєморозуміння (егоцентризм, ідентифікація, рефлексія, емпатія), та визначте їх позитивне та негативне значення у спілкуванні у вигляді схеми.

2. Оцініть роль стереотипізації та ефектів (ореолу, первинності, новизни) спілкування у вашому житті.

Змістовий модуль ІІІ. НЕЕФЕКТИВНІ ФОРМИ СПІЛКУВАННЯ

Тема 7. Порушення, бар'єри та труднощі спілкування.

Проаналізувати проблему бар'єрів спілкування та запропонувати підходи до їх подолання.

Тема 8. Конфлікт як особлива форма міжособистісної взаємодії.

1. Виконайте завдання. Розділіть аркуш на дві частини (важко-легко). Згадайте і запишіть в лівій колонці - що вам важко (які саме труднощі ви зазнаєте) за ситуації, коли ви пояснюєте щось іншій людині. Згадайте і запишіть в правій колонці - що вам легко (у чому це проявляється) за ситуації, коли ви навчаєте, пояснюєте, роз'яснюєте щось іншій людині. Спробуйте обговорити це з людьми, які вас знають. Наскільки вони згодні з тим, що ви відмітили в списку?

2. Дайте відповідь на питання:

- Які стратегії рішення конфлікту є ефективними? Обґрунтуйте свою точку зору.

- В чому полягає конструктивна і деструктивна функції конфлікту?

Змістовий модуль IV
СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Тема 9. Психологічні способи впливу в процесі спілкування

1. Проаналізуйте роль психологічних способів впливу у вашому житті.
2. Проаналізуйте проблему психологічного впливу засобів масової інформації на особистість, окресліть позитивні та негативні моменти.
3. Визначте психологічні характеристики людини, яка легко піддається психологічному впливу.

Тема 10. Ефективні технології спілкування та комунікативна діяльності практичного психолога

1. Визначте найсуттєвіші фактори ефективного спілкування та обґрунтуйте їх.
2. Проаналізуйте питання професійно-важливих комунікативних навичок практичного психолога.

I.V. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психологія спілкування та тренінг комунікативних умінь» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип пооперaційної звітності, обов’язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю
з дисципліни „Психологія спілкування та тренінг комунікативних умінь**”**

№	Вид діяльності (визначаються по кожній дисципліні)	***Максимальна*** кількість балів за один вид роботи	***Всього***
1	Відвідування лекцій	**1**	**1**
2	Відвідування семінарських занять	**1**	**13**
3	Відвідування практичних занять	**1**	**14**
4	Виконання завдання для самостійної роботи	**5**	**50**
5	Робота на семінарському занятті у тому числі: • доповідь	**Всього 10, у тому числі за**	**130**

	• виступ • повідомлення • участь у дискусії, тощо	**видами**	
6	Робота на практичному занятті	**10**	**140**
7	Виконання модульної контрольної роботи	**25**	**100**
	Загальна кількість балів:		**448**
	Коефіцієнт перерахунку 448 : 100 = 4.48		
	Підсумковий рейтинговий бал:		**100**

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➢ ***Методи усного контролю*:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, представлення доповіді.

➢ ***Методи письмового контролю:*** модульне письмове тестування; есе.

➢ ***Методи самоконтролю:*** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	**Оцінка за стобальною шкалою**	**Значення оцінки**
A	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторними вивчення курсу** – досить низький рівень

		знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

I.VI. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* опрацювання наукових досліджень.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості.

I.VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.

І..VIII НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ “ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ”

Разом: 120 год., лекції – 2 год., семінарські заняття – 26 год., практичні заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II				Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV	
Назва модуля	Психологічні закономірності спілкування		Спілкування в системі міжособистісних і суспільних відносин				Неефективні форми спілкування		Спілкування як основа професійної діяльності практичного психолога	
Лекції	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Теми лекцій (1 бал)	Теоретичні засади психології спілкування	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Теми семінарських занять	Теоретичні засади психології спілкування (10+1 бал)	Комунікативність та комунікабельність (10+1 бал)	Вербальне спілкування (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Невербальне спілкування (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Спілкування як взаємодія (10+1 бал)	Спілкування як сприймання людьми один одного (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Порушення, бар’єри та труднощі спілкування (10+1 бал)	Конфлікт як особлива форма міжособистісної взаємодії (10+1 бал)	Психологічні способи впливу в процесі спілкування (10+1 бал)	Ефективні технології спілкування та комунікативна діяльність практичного психолога (10+1 бал)

Теми практичних занять	Х	Формування позиції взаємодії на тренінгових заняттях (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Вербальна знакова система комунікації (10+1 бал)+ (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Невербальна знакова система комунікації (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Усвідомлення і вербалізація емоцій (10+1 бал)	Взаємодіяти спілкуючись (10+1 бал)	Перцептивна сторона спілкування (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Х	**Стратегії взаємодії в конфліктній ситуації (10+1 бал)+ (10+1 бал)**	**Аналіз результатів роботи учасників тренінгу (10+1 бал)**	**Х**	Х
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів		5 балів	5 балів	5 балів	**5 балів**		**5 балів**	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)					Модульна контрольна робота 3 (25 балів)			Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	
Коефіцієнт – **2,04** (204 : 100 = 2,04)												
Підсумковий контроль	**Залік**											

Коефіцієнт 261:100 = 2,61Коефіцієнт 261:100 = 2,61

І.ІХ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

1. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. – М., 1983.
2. *Божович Л. И.* Личность и её формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968.
3. *Выготский Л. С.* Собрание сочинений в 6-ти томах / Под ред. Эльконина Д. Б. – М.: Педагогика, 1984. – Т.4: Детская психология.
4. Гештальттерапия. Теория и практика / Пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000.
5. *Головаха Є.І.* Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
6. *Гулевич О.А.* Психология коммуникации: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008.
7. Загальна психологія / За ред.. Скрипченко О. та ін.: Підручник. - К.: Либідь, 2005.
8. *Кашапов Р.Р.* Практическая психология для родителей, или Педагогика взаимности. – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2003.
9. *Коломинский Я.Л.* Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности): Учебн. пособ. – Минск: ТетраСистем, 2000.
10. *Кононко О.Л.* Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посіб. – К.: Освіта, 1998.
11. *Корнєв М.Н., Коваленко А.Б.* Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995.
12. *Кулагина И.Ю.* Возрастная психология (Развитие ребенка от рождения до 17 лет). – М.: Изд-во УРАО, 1997.
13. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение: Учеб. для вузов. – СПб.: Питер, 2001.
14. *Лабунская В.А., Менджеицкая Ю.А., Бреус Е.Д.* Психология затруднительного общения: Теория. Методы. Диагностика. Коррекция: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. Заведений. – М.: Академия, 2001.
15. *Леонтьев А.Н.* Деятельность. Сознание. Личность. Учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и спец. "Психология", "Клиническая психология". — М. : Смысл; Издательский центр "Академия", 2004. – 346 с.
16. *Лисина М.И.* Общение детей со взрослыми и сверстниками: общее и различное // Исследования по проблемам возрастной и педагогической психологии. – М., 1980. – С. 3 – 32.
17. *Лисина М.И.* Общение, личность и психика ребенка / Российская академия образования; Московский психолого-социальный ин-т / Ред., авт. вступ. ст. и сост. А.Г. Рузская. — 2. изд. — М.: Воронеж : Издательство НПО "МОДЭК", 2001. – 384 с.
18. *Мухина В.С.* Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ., обуч. по пед. спец.. – 5.изд., стер. – М.: Academia, 2000.

19. Немов Р.С. Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. – Кн.1: Общие основы психологии.
20. Немов Р.С. Психология: В 3-х кн. – М.: Просвещение, 1995. Кн.2: Психология образования.
*21. Попова Л.В.*Идентификация как механизм общения и развития личности: Методические рекомендации / Л.В. Попова, Г.В. Дъяконов – М.: МГПИ им. В.И. Ленина, 1988.
22. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2006.
23. Психологія: Підручник. / За ред.Трофімов Ю.Л.. – К.: Либідь, 2003.
24. Развитие личности ребенка. – М.: Прогресс, 1987.
25. Рай Л. Развитие навыков эффективного общения. – СПб.: Питер, 2002
26. Рогов Е.И. Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
27. Сергеевича В. Приемы убеждения. Стратегия и тактика общения. – СПб.: Питер, 2002.
28. Станкин М.И. Психология общения: Курс лекций. – М.: Московський психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2000.
29. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навч. пос. – К:ЦУЛ, 2005.
30. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 1998.
31. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: Навч. пос. – К.:Професіонал, 2004.

Додаткова:

1. Биркенбиль Ф.В. Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех / Пер. с нем. Н Чупеева. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? – М.: ЧеРо, 1998.
*3. Гольдштейн А., Хомик В.*Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. / Пер. з англ. В. Хомика. – К.: Либідь, 2003.
4. Дерябо С.Д., Ясвин В.А. Гросмейстер общения: Иллюстрированный самоучитель психологического майстерства. – М.: Сысл; Раритет, 1998.
5. Ежова Н.Н. Научись общаться!: коммуникативные тренинги. – Ростов н/Д: Феникс, 2006.
*6. Єфремцева С.А.*Тренінг спілкування для старшокласників: Пер. з рос. / За ред. Ю.З. Гільбуха. – К.: Ін-т психології АПН України, 1994.
*7. Зайцева Т.В.*Теория психологического тренинга. Психологический тренинг как инструментальное действие. СП б.: Речь, М.: Смысл, 2002.
8. Клюева Н.В. Программы социально-психологического тренинга. Ярославль, 1992.
9. Курс практической психологи, или как научиться работать и добиваться успеха: Учебное пособие для высшего управленческого персонала / Автор-составитель Р.Р. Кашапов. – Ижевск.: Узд-во Удм. Ун-та, 1996.
10. Лютова Е.К., Монина Г.Б. Тренинг ефективного взаимодействия с детьми. – СПб.: Речь, 2000.

11. Петренко В.Ф., Митина О.В., Бердников К.В. Психосемантический анализ этнических стереотипов: лики толерантности и нетерпимости. – М.: Смысл, 2000.
12. Практикум по социально-психологическому тренингу. / Под ред. Б.Д.Парыгина. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.
13. Прутченков А.С. Социально-психологический тренинг в школе. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
14. Ройз С.А. Волшебная палочка для родителей. – К: Ніка-Центр, 2005.
15. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. СПб.: Речь, 2003.
16. Скот Дж. Г. Конфликты пути их преодоления. – К.: Внешторгиздат, 1991.
17. Тренінги спілкування / Упор. Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. Газ., 2004.
18. Фопель К. Сплоченность и толерантность в групе: Психологические игры и упражнения: Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003.
19. Щекин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 2001.
20. Щокін Г. В. Як читати людей за їх зовнішнім виглядом. – К.: Україна, 1993.
21. Язик жестов. А.Пиз Язык жестов. С.Данкел Позы спящего. – Мн.:ПАРАДОКС, 1995.

МОДУЛЬ ІІ. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., із них 24 год. – лекції, 22 год. – семінарські заняття, 24 год. – практичні заняття; 70 – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, 30 год. – підготовка до іспиту.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологічне консультування» завершується складанням іспиту.

II.І. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин								
		Разом	Аудиторні:	лекцій	семінарських	практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль	Підготовка до іспиту
Змістовий модуль І. Психологічне консультування як вид діяльності практичного психолога										
1	Поняття та принципи психологічного консультування	10	4	2	2			6		
2	Організація психологічного консультування	10	4	2	2			6		
3	Методи психологічного консультування	12	4	2	2			6	2	
Разом		**32**	**12**	**6**	**6**			**18**	**2**	
Змістовий модуль ІІ. Організація процесу консультування										
4	Етапи консультування	10	4	2	2			6		
5	Робота із консультативним матеріалом	16	10	2	4	4		6		
6	Техніки консультування	14	6	2		4		6	2	
Разом		**40**	**20**	**6**	**6**	**8**		**18**	**2**	
Змістовий модуль ІІІ. Види психологічного консультування										
7	Психолого-педагогічне консультування/робота з дітьми	14	8	2	2	4		6		
8	Психолого-педагогічне консультування/робота з дорослими	12	6	2	2	2		6		
9	Профорієнтаційне консультування	12	4	2	2			6	2	
Разом		**38**	**18**	**6**	**6**	**6**		**18**	**2**	
Змістовий модуль IV Види психологічного консультування										
10	Консультування з питань особистісного розвитку	14	8	2	2	4		6		
11	Консультування з питань міжособистісної взаємодії	14	8	2	2	4		6		
12	Сучасні види консультативної роботи	12	4	2	2			4	4	
Разом		**40**	**20**	**6**	**6**	**8**		**16**	**4**	
Разом за навчальним планом		**180**	**70**	**24**	**24**	**22**		**70**	**10**	**30**

II.II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І
Загальні проблеми психологічного консультування

Лекція 1. Поняття та принципи психологічного консультування

Основна характеристика психологічного консультування. Місце психологічного консультування в системі професій, орієнтованих на допомогу. Види психологічного консультування. Цілі і завдання психологічного консультування. Психологічне консультування та психотерапія. Термінова допомога. Тимчасова допомога. Принципи роботи психолога-консультанта.

Основні підходи до психологічного консультування. Гуманістична психологія. Біхевіористичний підхід. Психодинамічний підхід. Екзистенційна психологія.

Лекція 2. Організація психологічного консультування

Рамки психологічного консультування.Умови проведення психологічного консультування. Кабінет консультанта. Рамки консультації. Час і місце консультації. Фіксація роботи консультанта. Взаємодія консультанта із суміжними службами. Переадресація клієнта. Відповідальність психолога-консультанта.

Особистість консультанта. Загальні вимоги до особистості консультанта. Спеціальні вимоги до консультанта. Професійна підготовка консультанта. Теоретична підготовка. Власний досвід консультанта. Практичні навички застосування консультативних прийомів та технік. Комунікативні навики. Креативність. Свобода та відповідальність консультанта. Загальна та спеціальна підготовка консультанта. Уміння та навики консультанта. Зовнішність консультанта. Мова консультанта. Супервізії та інтервізії.

Лекція 3. Методи психологічного консультування

Первинне тестування. Підходи до тестових методик. Обмеження в застосуванні тестів. Анкетні методи роботи психолога. Види анкет. Інтерв’ю. Бесіда. Моделі проведення бесіди. Інтерпретація усного матеріалу. Групове консультування. Роль третьої сторони. Робота з щоденниками, записами. Основні методи психологічних підходів. Ігрові методи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ

Організація процесу консультування

Лекція 4. Етапи консультування

Загальна структура консультування. Перший етап. Зустріч. Первинне інтерв'ю. Збір інформації. Формулювання запиту. Формальний запит, реальний запит. Другий етап. Сповідь клієнта. Робота з матеріалом. Підходи до інтерпретацій. Пропрацювання проблеми. Заключний етап. Рекомендації і заключна рефлексія. Оцінка результатів. Фактори результативності.

Лекція 5. Робота із консультативним матеріалом

Опір як адаптивна реакція клієнта у консультативній ситуації. Причини виникнення і способи подолання опору. Продукти перенесення і контрперенесення як матеріали для консультативної роботи. Проекція та інтроекція. Ведення консультації. Захисти клієнта. Заперечення. Регресія. Раціоналізація. Інтелектуалізація. Зміщення. Робота із захистами. Типові помилки і шляхи їх подолання. Розширення особистісного адаптивного поля клієнта.

Лекція 6. Техніки консультування

Поняття про техніку та технічні прийоми психологічного консультування. Зв'язок техніки психологічного консультування з його етапами и процедурами. Універсальна та спеціальна техніка психологічного консультування. Зняття напруги. Діагностичні техніки. Тестування. Активне слухання. Інтерпретації. Поради та рекомендації. Інсайт. Техніки заключного етапу. Типові технічні помилки в ході проведення консультації. Неточні висновки консультанта. Неточні рекомендації. Неправильні дії консультанта. Попередження та усунення помилок. Робота із психосоматикою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ

Види психологічного консультування

Лекція 7. Психолого-педагогічне консультування: робота із дітьми

Консультування з питань готовності до навчання. Проблеми шкільної неуспішності. Діагностичний компонент. Розвиток основних психічних процесів – фактори формування і прояву. Здібності дитини. Емоційний розвиток і саморегуляція. Особистісні особливості розвитку школяра. Самооцінка. Консультування з проблем мотиваційної сфери учнів. Міжособистісна комунікація. Соціальна адаптація, соціальна активність. Взаємодія із дорослими та однолітками. Неформальні молодіжні групи.

Лекція 8. Психолого-педагогічне консультування:робота із дорослими

Надання консультативної допомоги вчителям. Аналіз ситуацій «учитель-учні», «учитель-учень», «учитель-адміністрація», «учитель-батьки». Особливості надання інформації про учнів. Особистісні проблеми учителів. Професійне вигорання - профілактика та подолання.

Консультування батьків. Просвітницька робота. Ставлення до навчання в сім'ї. Особливості проблематики роботи з батьками школярів різних вікових груп. Неповні та неблагополучні сім'ї.

Лекція 9. Профорієнтаційне консультування

Профорієнтаційна консультація як один із видів допомоги в самовизначенні особистості. Діагностичні методи в профконсультуванні. Особливості застосування тестових методик в профконсультуванні. Мотивація професійної діяльності особистості. Соціальний запит і внутрішній вибір. Планування кар'єри. Структурний підхід до вибору професії. Очікування найближчого оточення і вибір професії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV
Види психологічного консультування

Лекція 10. Консультування з питань особистісного розвитку

Кризові періоди життя людини. Травматичні ситуації. Допомога в подоланні посттравматичних проявів. Екзистенційна проблематика. Зміна життєвого шляху. Особистісне зростання. Самооцінка та самовизначення, мотиваційні проблеми. Система цінностей особистості. Проблема вибору. Втрати і шляхи їх переживання. Стреси, пов'язані зі змінами. Впевненість і активність особистості. Відсутність визначеної мети. Боротьба мотивів. Можливі прояви внутрішнього конфлікту. Комплекси та їх подолання.

Лекція 11. Консультування з питань міжособистісної взаємодії

Гармонізація міжособистісної взаємодії. Фактори неприйняття. Шляхи узгодження позицій. Когнітивний дисонанс. Корекція комунікативної сфери. Асертивна поведінка. Особистісні конфлікти та їх вплив на стосунки. Групова консультативна робота. Системний підхід у консультуванні. Соціалізація особистості. Соціофобія. Соціальна нечутливість. Соціальна вразливість. Соціальна дезадаптація.

Сімейне консультування. Діагностичні методи, які застосовуються в сімейному консультуванні. Принципи и правила сімейного консультування. Вибір партнера. Налагодження стосунків. Мотивація до участі в сімейних ритуалах. Стосунки у кризові періоди існування сім'ї. Стосунки із батьками. Сепарація. Повторний шлюб. Діти і нові партнери. Діти з різних шлюбів.

Лекція 12. Сучасні види консультативної роботи

Консультативна спеціалізація. Проблематика спеціалізованих консультативних центрів.

Бізнес-консультування. Коучинг. Менеджмент. Психологічні аспекти розвитку ділових стосунків. Активність і реактивність у бізнесі. Вміння переконувати. Накази і їх виконання.

Телефонне консультування – переваги та недоліки. Особливості роботи в телефонному режимі. Телефони довіри. Етика телефонного консультування. Запит в телефонному консультуванні. Типові помилки телефонних консультантів.

Інтернет-консультування. Он-лайн консультування. Відео-консультування. Режим роботи. Рамки. Конфіденційність і щирість. Реальний запит. Переваги і обмеження інтернет-консультування.

ІІ.ІІІ. Навчально-методична карта дисципліни «Психологічне консультування»

Разом: 180 год., лекції – 24 год., семінарські заняття – 24 год., практичні заняття – 22 год., самостійна робота – 70 год., модульний контроль – 10 год., підготовка до іспиту – 30 год.

Модулі	Модуль І			Модуль ІІ					Модуль ІІІ			Модуль IV				
Назва модуля	**Загальні проблеми психологічного консультування**			**Процес консультування**					**Психологічне консультування освітніх закладах**			**Інші види психологічного консультування**				
Кількість балів за модуль	66б.			70 б.					69 б.			70б				
Лекції	1	2	3	4	5	6			7	8	9	10	11	12		
Теми лекцій (1б)	Поняття та принципи психологічного консультування	Організація психологічного консультування	Методи психологічного консультування	Етапи консультування	Робота із консультативним матеріалом	Техніки консультування	Психолого-педагогічне консультування:робота з дітьми	Психолого-педагогічне консультування:робота з дітьми	консультування:робота із дорослими	Профорієнтаційне консультування	Консультування з питань особистісного розвитку	Консультування з питань міжособистісної взаємодії	Сучасні види консультативної роботи			
Теми семінарських\практичних Занять (10 + 1 б за відвідування)	Психологічне консультування: загальна характеристика	Організація психологічного консультування	Методи психологічного консультування	Етапи консультування	Робота із консультативним матеріалом	Робота із консультативним матеріалом	Техніки консультування	Техніки консультування	Психолого-педагогічне консультування	Психолого-педагогічне консультування	Психолого-педагогічне консультування	Профорієнтаційне консультування	Консультування з питань особистісного розвитку	Консультування з питань міжособистісної взаємодії	Сучасні види консультативної роботи	Сучасні види консультативної роботи
Самостійна робота	5б			5б					5 б.			5 б.				
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 25б.			Модульна контрольна робота 2 25 б.					Модульна контрольна робота 3 25 б.			Модульна контрольна робота 4 25 б.				
Підсумковий контроль	Іспит 40 б															

Коефіцієнт 4,58

II.IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Змістовий модуль I
Психологічне консультування як вид діяльності практичного психолога

Семінар 1. **Тема: Поняття та принципи психологічного консультування**

1. Психологічне консультування як вид діяльності практичного психолога
2. Цілі та завдання психологічного консультування.
3. Види психологічного консультування

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 38, 42, 64

Семінар 2. **Тема: Організація психологічного консультування**

1. Умови проведення психологічного консультування.
2. Рамки консультації
3. Укладання контракту
4. Взаємодія консультанта із суміжними службами.
5. Загальні вимоги до особистості консультанта

Рекомендована основна література: 1,**2, 3, 4, 5, 6, 9, 70, 80, 86**

Семінар 3. **Тема: Методи психологічного консультування**

1. Метод інтерв'ю в консультуванні.
2. Бесіда
3. Спостереження.
4. Інші методи

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 6, 8,10, 38, 44, 50

Змістовий модуль II

Організація процесу консультування

***Семінар* 4. Тема: Етапи консультування**

1. Загальна характеристика підходів до структурування консультації
2. Початковий етап
3. Змістовий етап

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 6, 17, 56, 73

Практичне заняття **Тема: Робота із консультативним матеріалом**

1. Опір і робота з ним
2. Перенесення і контрперенесення

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 26, 62

Практичне заняття **Тема: Техніки консультування**

1. Поняття про техніку психологічного консультування
2. Універсальні техніки і прийоми.
3. Спеціальні консультативні техніки
4. Типові технічні помилки

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 6, 8, 17, 18, 66, 77, 85

Змістовий модуль III
Психологічне консультування в освітніх закладах

Семінар 5. **Тема: Психолого-педагогічне консультування:робота з дітьми**

1. Консультування з проблем шкільної неуспішності
2. Консультування з проблем емоційно-особистісного розвитку дитини.
3. Консультування з проблем міжособистісних стосунків.

Рекомендована основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 54, 55

Семінар 6. **Тема: Психолого-педагогічне консультування:робота з дорослими**

1. Консультування з проблем взаємодії учителів та учнів
2. Особистісні проблеми вчителя.
3. Профілактика професійного вигорання.
4. Консультування батьків.

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 6, 47

***Семінар* 7. Тема: Профорієнтаційне консультування**

1. Психологічний зміст профорієнтаційного консультування
2. Мотивація професійної діяльності
3. Соціальні очікування і вибір професії

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 6, 23, 88

Змістовий модуль IV
Інші види психологічного консультування

***Практичне заняття* Тема: Консультування з питань особистісного розвитку**

1. Кризові стани особистості
2. Травматичні ситуації та посттравматичні стани
3. Самооцінка та самовизначення. Комплекси та їх подолання

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 5, 7, 18 22, 23, 36, 38, 40, 43, 55, 64, 90

***Семінар 8.* Тема: Проблеми міжособистісної взаємодії**

1. Порушення комунікації
2. Соціофобія
4. Міжособистісні стосунки в сім’ях.

Рекомендована основна література: 1,4, 5, 6, 9, 10, 24, 44, 45, 84

***Семінар 9.* Тема: Сучасні види консультативної роботи**

1. Надання спеціальної консультативної допомоги
2. Бізнес-консультування
3. Телефонне консультування
4. Інтернет-консультування

Рекомендована основна література: 1, 4, 9, 10, 32, 51, 60, 61

II.VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Агейко О.В. Семейное и организационное консультирование. Сходства и различия. // Журнал практического психолога. – 2006. - №6
2. Волкова Е.В. психологическая помощь в преодолении психологического кризиса, вызванного тяжелой болезнью// Вестник психосоциальной коррекционно-реабилитационной работы. – 2005. - №4.
3. Дьяконов Г. Діалог. особливості психології особистості в шкільному віці // Практична психологія та соціальна робота. 2009. - №6(123) – с.13-18
4. Осипов Д.В. Влияние психологической и эмоциональной поддержки на эффективность консультирования// Журнал практического психолога. – 2006. - №3 – с.164-169
5. Пукинская О.В. Триада риска как проявление внутриличностного конфликта// Психологический журнал. - 2008. – Т.9 - №5
6. Рыбакова Н.А. консультирование как психосоциальная помощь населению// Вестник психосоциальной коррекционно-реабилитационной работы. – 2003. - №3. – с.31-40
7. Степухович С. Первый пациент// Журнал практического психолога. – 2006. - №3 – с.170-185
8. Ткачишина О.Р. Актуальні проблеми стосунків поколінь та шляхи їх виникнення в сучасній сім’ї // Практична психологія та соціальна робота. - 2009. - №7(129) - с.5-8

II.V. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Навчальні досягнення студента із дисципліни оцінюється за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип пооопераційної звітності, обов’язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 2.1, табл. 2.2.

Таблиця 2.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№		Кількість

з/п	Вид діяльності	рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій 12 х 1 бал	12
2.	Відвідування семінарських і практичних занять 23 х б.	23
3.	Робота на семінарських заняттях 12 х10 б.	120
4	Модульні контрольні роботи 4 х 25 б.	100
5	Самостійна робота 4 х 5 б.	20
Коефіцієнт 5,63		Всього: 275:4,58=60
7.	Екзамен	40
Підсумковий рейтинговий бал		**100**

Таблиця 2.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторними вивчення курсу** – досить низький рівень знань

		(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- ***Методи усного контролю*:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- ***Методи письмового контролю:*** модульне письмове тестування;
- ***Методи самоконтролю:*** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

II. VI. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

II.VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для екзамену).

ЗАПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Бесіда як метод психологічного консультування
2. Взаємодія консультанта із суміжними службами.
3. Вимоги до інтерпретації в консультуванні.
4. Віддзеркалення в консультуванні.
5. Загальні вимоги до особистості консультанта
6. Інтервенція в консультуванні
7. Консультативна робота з немотивованими клієнтами.
8. Метод інтерв'ю в консультуванні.
9. Опір і способи його подолання в консультуванні.
10. Основи організаційного консультування.
11. Основні рамки проведення консультування.
12. Первинний контакт – значення та особливості встановлення.
13. Перенесення та контрперенесення в консультуванні
14. Перефразування в консультуванні
15. Правила завершення консультативного контакту.
16. Принципи психологічного консультування.
17. Психологічне консультування як вид діяльності психолога
18. Роль і місце емпатії в психологічному консультуванні.
19. Роль досвіду консультанта в консультуванні
20. Спеціальні техніки в консультуванні
21. Спостереження як метод психологічного консультування.
22. Техніка мовчання в консультуванні
23. Укладання контракту в консультативній діяльності.
24. Універсальні техніки в консультуванні.

25.Функції відкритих запитань.
26.Функції закритих запитань
27.Характеристика заключного етапу консультування.
28.Характеристика змістовного етапу консультування.
29.Характеристика початкового етапу консультування.
30.Цілі та завдання психологічного консультування.

Б

1. Креативність консультанта роботі із ригідними клієнтами
2. Роль уточнення в консультуванні з проблем самореалізації.
3. Формування ситуацій активізації афективних проявів клієнтів
4. Робота із невербальною агресією в консультуванні маніпулятивних клієнтів
5. Вербальна підтримка в консультуванні агресивних клієнтів
6. Симпатія як форма контрперенесення, її вплив на перебіг консультативного процесу.
7. Емпатія та її роль в консультуванні нарцистичних клієнтів
8. Перестороги у роботи із сльозами
9. Проективні техніки в консультуванні конформних клієнтів
10. Застосування закритих запитань в консультуванні з проблем міжособистісної комунікації
11. Ігрові методи в консультуванні дорослих.
12. Консультативна робота із тривожними клієнтами
13. Встановлення консультативного контакту із багатослівним клієнтом
14. Особливості психологічного консультування агресивних клієнтів
15. Особливості інтерпретації в консультуванні немотивованих клієнтів
16. Особливості застосування техніки порожнього стільця в роботі із кризовими клієнтами
17. Просвокативні техніки в груповому консультуванні
18. Перефразування в роботі із заниженою самооцінкою клієнта
19. Тактика подолання спроб клієнта зайняти домінуючу позицію
20. Психологічне консультування на території клієнта
21. Робота із дитячою травмою дорослих
22. Роздратування в консультативній роботі
23. Спостереження в груповому консультуванні
24. Техніка віддзеркалення в консультуванні маніпулятивних клієнтів
25. Техніка гарячого стільця в роботі із ригідністю
26. Техніка конфронтації в консультуванні проблем самооцінки
27. Техніка мовчання в консультуванні посттравматичних станів
28. Техніки активного слухання в консультуванні демонстративних клієнтів

29. Типові технічні помилки в ході проведення консультаційної роботи із страхами
30. Універсальні техніки – особливості обмежень у застосуванні

В Практичне завдання типу
Клієнт: дівчинка 10 років (4 клас) Добре навчалась до 3 класу. За останній рік успішність знизилась до нижчого рівня (середній бал – 4). В кінці навчального року має пройти відбір до ліцейного класу.
Запит – оптимізація навчання дитини
Завдання- скласти орієнтовний план консультативної роботи

II.VIII. ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

Основна:

1. Абрамова Г.С. Психологическое консультирование: Теория и опыт: Учеб пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М .: “Академия ”, 2000.
2. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное консультирование. М., 1999.
3. Глэддинг С. Психологическое консультирование. 4-е изд. – СПб., 2002
4. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. - СПб., 2002.
5. Немов Р.С. Основы психологического консультирования. - М., 1999.
6. Немов Р.С. Психологическое консультирование: Учеб. пособ.- М., 2001.
7. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. — Навч. посібн. Модульно-рейтинговийкурс. випр. і доп. - К., 2007

Додаткова:

8. Абрамова Г.С. Практикум по психологическому консультированию. Екатеринбург, 1995.
9. Айви А.Е., Айви М.Б. Психологическое консультирование и психотерапия. М., 1999.
10. Айламазян А.М. Метод беседы в психологии. М., 1999.
11. Байярд Р. Т. Ваш беспокойный подросток. Практическое руководство для отчаявшихся родителей. / Р. Т. Байярд, Б. Джин; Пер. с англ. А. Б. Орлова. – М.: Академический Проект, 2003.
12. Берн Э. Игры в которые играют люди. СПб., 1992.
13. Болотова А.К. Прикладная психология: Учеб. для вузов / А.К.Болотова, И.В. Макарова. – М.: Аспект Пресс, 2001.
14. Большаков В.Ю. Психотренинг. Игры, упражнения. Л., 1988.
15. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. М., 2000.
16. Вагин И.О. Психология зла. Практика решения конфликтов. – СПб.: Питер, 2001.
17. Васьківська С.В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: Технологія ведення консультативного діалогу. – К.: В. Главник, 2006.

18. Васьковская С.В.Психологическое консультирование: Ситуационные задачи / С.В. Васьковская, П.П. Горностай. – К.: Вища шк., 1996.
19. Венгер А.Л. Психологическое консультирование и диагностика: Практическое уководство. Часть 1. – М.: Генезис, 2001.
20. Возрастно-психологический подход в консультировании детей и подростков: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / Г.В. Бурменская, Е.И. Захарова, О.А. Карабанова. – М.: «Академия», 2002.
21. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? - 3-е изд. - М.: ЧеРо, 2001
22. Головаха Є.І. Психологія людського взаєморозуміння. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2002.
23. Гриффин Дж. Корпоративные игры: Пособие по выживанию / Дж. Гриффин, С. Паркер; Пер. с англ. Ю. М. Филиппова. – М.: ООО «Вершина», 2004.
24. Гулина М. Основы индивидуального психологического консультирования. СПб., 2000.
25. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология. – СПб.: Речь, 2001.
26. Детская практическая психология: Учеб. / Под. ред. Т.Д. Марцинковской. – М.: Гардарики, 2000.
27. Джинот Х.Дж. Между родителем и подростком: Пер. с англ.- М.: Прогресс, 2000.
28. Джинотт Х. Дж. Групповая психотерапия с детьми. Теория и практика игровой терапии / Пер. с англ. И. Романовой. – М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001.
29. Дмитриева Е.Е. Проблемные дети. Развитие через общение: Пособие для педагогов, психологов-практиков, родителей. – М.: АРКТИ, 2005.
30. Елизаров А.Н. Основы индивидуального и семейного психологического консультирования: Учеб. пособ. – М.: Ось-89, 2003.
31. Елизаров А.Н. Психологическое консультирование семьи: Учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: «Ось-89», 2005.
32. Захаров А.И. Дневные и ночные страхи у детей. -СПб.: СОЮЗ, 2000.
33. Захаров А.И. Предупреждение отклонений в поведении ребенка .- 3-е изд., испр. - СПб.: Союз, 2000
34. Игумнов С.А. Психотерапия и психокоррекция детей и подростков. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2000.
35. Как организовать работу телефона доверия: Из опыта внедрения в Украине проекта Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе, Бюро по демократическим институтам и правам человека по поддержке региональных «горячих линий» – партнеров «Ла Страда - Украина» / Под общей ред. Е.Б. Левченко. – К.: Украинский ин-т социальных исследований, 2001.

36. Как справиться с горем: Программа по коррекции эмоционального состояния: Пер. с англ. / Под. ред. Н.В. Задерико. – Запорожье, 2002
37. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: учеб. пособие / О.А. Карабанова. – М. Гардарики, 2006
38. Кетлер Дж. Психотерапевтическое консультирование / Дж. Кетлер, Р.Браун. – СПб.: Питер, 2001.
39. Козлов В.В. Работа с кризисной личностью: Метод. пособ. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003.
40. Колодзин Б. Как жить после психической травмы: Пер. с англ. – М.: Шанс, 1992.
41. Коломинский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности): Учебн. пособ. – Минск: ТетраСистем, 2000.
42. Коттлер Дж., Браун Р. Психотерапевтическое консультирование. СПб., 2001.
43. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. М., 1999.
44. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия. - М.: Академический Проект; ОППЛ, 2002.
45. Лабунская В.А. Психология затруднительного общения: Теория. Методы. Диагностика. Коррекция: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Лабунская, Ю.А. Менджеицкая, Е.Д. Бреус. – М.: Академия, 2001.
46. Литвиненко С. Основи ігротерапії: Навч. посібник для студ. вищих пед. Навч. закладів. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2007.
47. Лютова Е.К. Шпаргалка для взрослых: Психокоррекционная работа с гиеперактивными, агрессивными, тревожными и аутичными детьми / Е.К. Лютова, Г.Б. Монина. - М.: Генезис, 2000
48. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч. посібник. – К.: “Київський університет”, 2002.
49. Мей Р. Искусство психологического консультирования. – М., 1994.
50. Меновщиков В.Ю. Введение в психологическое консультирование. М., 1999.
51. Методы эффективной психокоррекции: Хрестоматия / Сост. К.В.Сельченок. – Минск: Харвест, 1999.
52. Магические метафоры. 77 историй для учителей, терапевтов и думающих людей / Пер. с англ. Е. Рачковой. – М: Изд- во Эксмо, 2002.
53. Моховиков А.Н. Телефонное консультирование. – М.: Смысл,
54. Никитина В. Б. Практическая психология в работе с детьми с задержкой психологического развития: Пособие для психологов и педагогов. – М.: ВЛАДОС, 2003
55. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования: Учеб. пособ. для студентов вузов и практических работников. - М.: Юрайт- М, 2001.
56. Огнев А.С. Организационное консультирование в стиле коучинг. – СПб.: «Речь», 2003.

57. Основи практичної психології: Підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва. – 2-е вид., стер. – К.: Либідь, 2001.
58. Основи психолого-управлінського консультування: Навч. посіб. / Л. М. Карамушка, Н. Л. Коломінський, М. В. Войтович; За ред. Л. М. Карамушки. - К.: МАУП, 2002.
59. Охрімчук Р. М. Як працювати з агресивною дитиною: Навчально-методичний посібник. – К.: ДЦССМ, 2004
60. Підготовка волонтерів до роботи в службі „Телефон довіри" – К.: ДЦССМ, 2003.
61. Подосинников С.А. Психологическое консультирование в рамках телефона доверия: Методические рек. / НИИ гуманитарных проблем Астраханского гос. педагогического ун-та. — Астрахань : Издательство Астраханского гос. педагогического ун-та, 2000.
62. Практическая психологии / Под ред. М.К. Тутушкиной. - 3-е изд., перераб., доп. – СПб.: Изд-во «Дидактика Плюс», 2000.
63. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / Под ред. М.К. Тутушкиной. - 3-е изд.– СПб.: Изд-во «Дидактика Плюс», 2001.
64. Психологическая помощь и консультирование. Под ред. М.К. Тутушкиной. СПб., 1998.
65. Психологическая служба в дошкольном учреждении. / Авторы-составители: Н.П. Смелянская, Е.И. Кравцова. – Луганск: Янтарь, 2003.
66. Рабочая книга практического психолога: Пособ. для специалистов, работающих с персоналом / Под ред. А.А. Бодалева, А.А. Деркача, Л.Г. Лаптева. – М.: Ин-т психотерапии, 2001.
67. Раттер М. Помощь трудным детям. - М.: КСМО-Пресс,1999.
68. Риман Ф. Основные формы страха / Пер. с нем. Э.Л. Гушанского. - 3-е изд. – М.: Алетейа, 2000
69. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособ.: В 2 кн. - М.: Владос-Пресс, 2001, 2002.
70. Рогов Е.И. Психология общения. – М.: ВЛАДОС, 2001.
71. Роджерс К. Консультирование и терапия. М., 1999.
72. Романова Е.С. Графические методы в практической психологии. – СПб.: Речь, 2001.
73. Самоукина Н.В. Практический психолог в школе: лекции, консультирование, тренинги. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003.
74. Синягина Н.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений. – М.: ВЛАДОС, 2001.
75. Сэтир В. Создание людей: Научная и поведенческая литература США. – 1972.
76. Тарабарина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. – СПб.: Питер, 2001.

77. Техники консультирования и психотерапии. Тексты. М., 2000.
78. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. зал. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред.. Л.М. Карамушки. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005.
79. Уоллес В. Психологическая консультация / В. Уоллес, Д.Холл. – СПб.: Питер, 2003.
80. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии: Наука о душе. – М.: ВЛАДОС, 2001.
81. Франц М.-Л. Психология сказки. Толкование волшебных сказок. Психологический смисл мотива искупления в волшебной сказке: Пер.с англ. – СПб.: Речь, 198.
82. Фрэнкин Р. Мотивация поведения: биологические, когнитивные и социальные аспекты. – СПб.: Питер, 2003.
83. Фурман А. В. Практична психологія у соціальній роботі: Навчально-методичний посібник: В 2-х ч.Ч.2. / А. В. Фурман, С. С. Сівак. – Тернопіль: ІЕСО, 2004.
84. Хеллингер Б. Порядки любви: Разрешение семейно-системных конфликтов и противоречий. – М.: Изд-во Ин-та Психотерапии, 2001.
85. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування:Навч. посіб. - К.: МАУП, 2004.
86. Христенко В.Е. Психология жертвы: Учеб. пособ. – Харьков: Консум, 2001
87. Хухлаева О.В. Маленькие игры в большое счастье. Как сохранить психическое здоровье дошкольника / О.В. Хухлаева, О.Е. Хухлаев, И.М. Первушина. - М.: ЭКСМО - Пресс, 2001.
88. Чернявская А.П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации. — М., 2001.
89. Шапарь В.Б. Рабочий словарь психолога-консультанта / В.Б. Шапарь, О.В. Шапарь, В.Е. Россоха; под общ. ред. В.Б. Шапаря. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005
90. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. - М.: ВЛАДОС, 1998.
91. Шнейдер Л.Б. Пособие по психологическому консультированию: Учеб. пособ. – М.: Ось - 89, 2003.

МОДУЛЬ ІІІ.
ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 24 год. – лекції, 24 год. – семінарські заняття, 8 год. – практичні заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Вивчення навчальної дисципліни “Профілактика та корекція відхилень поведінки” завершується іспитом.

III.I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин								
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА										
1.	Загальне поняття про психопрофі-лактику. Місце психопрофілактики в сучасному суспільстві			2	2				5	
2.	Поняття про стрес. Психопрофі-лактика стресових розладів			2	2				5	
3.	Прикладні аспекти психопрофілакти Профілактика психогенних розладів			2	2				5	
4.	Психопрофілактика суїциду			2	2				5	
	Разом	**39**	**16**	**8**	**8**				**20**	**3**
Змістовий модуль II. ЗАГАЛЬНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ										
5.	Історико-культурні та соціальні аспекти психокорекційної практики ки. Предмет психологічної корекції.			2	2				4	
6.	Глибинно-терапевтичні та гуманістичні напрямки в психокорекції			2	2				6	
7.	Артотерапія та тілесно-орієнтовані напрями			2	2	2			4	
8.	Короткотривала психотерапія та еклектичні напрямки			2	2	2			4	
	Разом	**41**	**20**	**8**	**8**	**4**			**18**	**3**
Змістовий модуль III. ПРИКЛАДНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ										
9.	Психокорекція сімейних систем			2	2				4	
10.	Психокорекційна робота з дітьми			2	2	2			5	
11.	Психокорекція залежностей			2	2				4	
12.	Психодрама та інші групові методи в немедикаментозної психотерапії			2	2	2			4	
	Разом	**40**	**20**	**8**	**8**	**4**			**18**	**2**
	Всього	**120**	**56**	**24**	**24**	**8**			**56**	**8**

III.II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Змістовий модуль I
ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА

Лекція 1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНУ ПРОФІЛАКТИКУ. МІСЦЕ ПСИХОПРОФІЛАКТИКИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Предмет психологічної профілактики. Зв'язок психологічної профілактики з психологічною гігієною. Історія розвитку ідей психопрофілактики. Психопрофілактика і психіатрія. Поняття про первинну, вторинну та третинну профілактику. Взаємозв'язок понять психопрофілактики, психокорекції та немедикаментозної психотерапії. Психопрофілактика і клінічна психологія. Психопрофілактика у педагогіці і соціальній роботі. Комплексний характер психопрофілактичних заходів. Соціальні зміни, соціальний розвиток та психопрофілактика. Вплив інформаційних технологій на психіку людини. Інтернет-залежність, ігрова залежність і психопрофілактика. Профілактика психологічних травм маніпулятивного спілкування. Наркотична залежність у сучасному суспільстві. Фізіологічна та психологічна залежність. Сучасна сім'я, сімейні стосунки і психопрофілактика.

Основні поняття теми: Предмет психопрофілактики. Історичний розвиток психопрофілактики. Комплексність та міждицсциплінарність психпрофілактики. Профілактика нових форм залежностей. Профілактика психологічних травм. Психопрофілактика і сучасна сім'я.

Семінар 1.

Самостійна робота 5 год.

Лекція 2. ПОНЯТТЯ ПРО СТРЕС. ПСИХОПРОФІЛАКТИКА СТРЕСОВИХ РОЗЛАДІВ

Розвиток досліджень фізіологічного та психологічного стресу. Ознаки психологічного стресу. Поняття про позитивний та негативний стреси. Г.Селье та його вчення про стрес. Поняття про загальний адаптаційний синдром. Типи реагування на стресогенні фактори. . Симптоми дистресу. Групи ризику та типологія чутливості до стресу. Профілактичні заходи щодо зниження стресогенних чинників на психіку людини.

Основні поняття теми: психопрофілактичні заходи. Стрес. Дистрес. Адаптаційний синдром. Вплив стресових чинників на психіку.

Семінар 2.

Самостійна робота 5 год.

Тема 3. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОПРОФІЛАКТИКИ. ПРОФІЛАКТИКА ПСИХОГЕННИХ РОЗЛАДІВ

Психопрофілактика в роботі соціального педагога. Встановлення зв'язків зі спеціалістами медичних, педагогічних, соціальних установ у психопрофілактичній роботі психолога. Лекційно-просвітницька діяльність. Профілактика наркотичної, алкогольної, компьютерної, ігрової та інших форм залежностей. Характеристика психогенних впливів на організм людини. Поняття про гострий та хронічний посттравматичний стресовий синдром. Види та типологія психогеній. Поняття про ятрогенії та дидактогенії.

Основні поняття теми: міждисціплінарність психопрофілактики. Профілактика залежностей. Посттравматичний стресовий синдром. Психогенії. Дидактогенії.

Семінар 3.

Самостійна робота 5 год.

Тема 4. ПСИХОПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДУ

Суїцидальна активність людини, її частота та прояви. Філософія екзистенціальності людини та кінцевості людського життя. Історичні аспекти ставлення до самогубства. Культурологія суїцидальності. Відчуття самотності, відчуженості та покинутості, тривожності та їх роль щодо суїцидальної поведінки. Соціальні та соціо-психологічні аспекти запобігання суїцидів. Класифікація суїцидальної активності, її вікові, гендерні та культурологічні особливості. Телефони довіри, їх роль та значення в попередженні суїцидів. Світовий досвід розвитку психопрофілактичних заходів щодо суїцидальності.

Основні поняття теми: самогубство, суїцидальна активність, відчуття самотності, тривожність, телефон довіри.

Семінар 4.

Самостійна робота 5 год.

Змістовий модуль II
ЗАГАЛЬНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Тема 5. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ. ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ

Соціально-історичні умови виникнення терміну психокорекція. Психологічне консультування та немедикаментозна психотерапія. Розуміння мети в психологічній допомозі. Медична та психологічна парадигми в психотерапії. Орієнтування на усунення симптому, орієнтування на особистісний розвиток людини. Західна та східна традиції у психологічній допомозі людині. Інтегративні підходи. Поняття авторитарності та недирективності в психологічному консультуванні, психокорекції та психотерапії.

Основні поняття теми: Психокорекція. Психологічне консультування. Психотерапія. Мета психокорекції (психотерапії).

Семінар 5.

Самостійна робота 4 год.

Тема 6. ГЛИБИННО-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТА ГУМАНІСТИЧНІ НАПРЯМКИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ

Психоаналіз як перший глибинно-орієнтований напрямок психологічної допомоги, основні поняття психоаналізу як методу психотерапії. Розуміння впливу раннього (дитячого) досвіду людини на її подальший розвиток та психологічне благополуччя людини. Поняття травматичного досвіду в глибинній психотерапії. Поняття емоційного відреагування, катарсису, інсайту, переносу в психоаналізі. Аналітична психологія К.Юнга. Індивідуальна психологія А.Адлера. Трансперсональна психологія С.Грофа. Інші глибинно-орієнтовані напрями в психотерапії. Гуманістичні напрямки на прикладі клієнт-центрованої терапії та гештальттерапії. Екзистенційна терапія та поняття смислу. Логотерапія В.Франкла.

Основні поняття теми: Історія психоаналізу. З.Фройд. Глибинна психотерапія. К.Г.Юнг. А.Адлер. Неофройдизм. Трансперсональна психологія та психотерапія. К.Роджерс та клієнт-центрована терапія. Ф.Перлз та гештальттерапія. Екзистенціалізм в психотерапії.

Семінар 6.

Самостійна робота 6 год.

Тема 7. АРТОТЕРАПІЯ ТА ТІЛЕСНО-ОРІЄНТОВАНІ НАПРЯМИ

Мистецтво у ролі психотерапевта. Артотерапія та психотерапія творчістю у психологічній допомозі дітям та дорослим. В.Райх та його вплив на формування тілесно-орієнтованих методів психологічної допомоги.

Біоенергетика О.Лоуена. Методи Александера, І.Рольф, М.Фельденкрайза. Бодінамика. Танцювально-рухова терапія, аутентичний рух.
Основні поняття теми: Психотерапія засобами мистецтва. Зв'язок психіки з тілом так його використання в психокорекції (психотерапії). Рухи тіла і психіка.
Семінар 7.
Практичне заняття 1.
Самостійна робота 4 год.

Тема 8. КОРОТКОТРИВАЛА ПСИХОТЕРАПІЯ

Вплив інновацій М. Еріксона на розвиток напрямків короткотривалої психотерапії та психокорекції. Орієнтація на проблему та її вирішення. Позитивна короткотривала психотерапія. Провокативна терапія та терапія випробуванням. Принципи та підходи в короткотривалій психотерапії. Поняття системного еклектизму та можливості використання цього підходу. Процесуальна психотерапія. Сучасний стан розвитку короткотривалої психотерапії та психокорекції.
Основні поняття теми: Орієнтація на вирішення. Прескрипція в роботі з клієнтом. Прийняття симптому. Процесуальність.
Семінар 8.
Практичне заняття 2.
Самостійна робота 4 год.

Змістовий модуль III
ПРИКЛАДНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Тема 9. ПСИХОКОРЕКЦІЯ СІМЕЙНИХ СИСТЕМ

Основні напрямки, методики та техніки сімейної психотерапії. Виникнення і розвиток сімейного консультування та сімейної терапії. Системний та стратегічний підходи в сімейному консультуванні та сімейній терапії. Вірджинія Сатір як один з засновників сімейної терапії. Розвиток сімейної консультації та психотерапії на заході та у східнославянському просторі.

Основні поняття теми: Сім'я як об'єкт психологічної допомоги. Сімейна консультація. Системний підхід. Стратегічний підхід.
Семінар 9.
Самостійна робота 4 год.

Тема 10. ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ

Психологічне консультування батьків щодо розвитку дитини. Ігрові методи в психологічній допомозі дітям. Ігрова терапія. Метод холдінг-тайм. Використання арттерапевтичних технік в дитячій психотерапії. Використання проективної функції психіки в ігровій та короткочасній дитячій психотерапії. Поведінково-терапевтичні методи в дитячій психокорекції.

Основні поняття теми: Ігрова терапія. Дитяча поведінкова терапія. Короткотривала дитяча психотерапія. Холдінг-тайм.

Семінар 10.
Практичне заняття 3.
Самостійна робота 5 год.

Тема 11. ПСИХОКОРЕКЦІЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ

Поняття про фізіологічну та психологічну залежність. Типи залежностей. Різноманіття методів подолання залежностей. Резистентність, тип особистості та схильність до залежності. Поведінкова терапія залежностей. НЛП-терапія залежностей, гіпнотерапія залежностей, когнітивні методи, роль соціального середовища в подоланні залежностей. Психологічна допомога при наркотичних залежностях та алкоголізмі. Соціотерапія залежностей.

Основні поняття теми: Хімічна та психологічна залежності. Схильність людини до залежності. Психотерапія та соціотерапія залежностей.

Семінар 11.
Самостійна робота 4 год.

Тема 12. ПСИХОДРАМА ТА ІНШІ ГРУПОВІ МЕТОДИ В НЕМЕДИКАМЕНТОЗНІЙ ПСИХОТЕРАПІЇ

Розвиток групових методів психологічної допомоги. Ефекти групової взаємодії. Розуміння конфлікту та рольової поведінки в груповій психотерапії. Психодрама Дж.Морено. Групи зустрічей К.Роджерса. Ведучий як фасилітатор. Гештальтерапія та трансакційний аналіз. Регламентація в груповій психотерапії. Поняття про групову динаміку. Принципи, яких мають притримуватися учасники групової терапії.

Основні поняття теми: Рольова поведінка. Психотерапевтична група. Психодрама. Групи зустрічей. Групова динаміка.

Семінар 12.
Практичне заняття 4.
Самостійна робота 4 год.

III.III. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Змістовий модуль І. ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА

Семінар 1.
Тема: **Загальне поняття про психологічну профілактику. Місце психопрофілактики в сучасному суспільстві**

1. Предмет психологічної профілактики.
2. Роль профілактики в підтримці психічного здоров'я.
3. Галузі психологічної профілактики.
4. Форми профілактичної роботи практичного психолога.

Рекомендована література

1. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учебное пособие: В 2 кн. - 2-е изд., перераб. и доп. - М., 1998. - Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. - 480 с.
2. Колесникова Г. И. Основы психопрофилактики и психокоррекции. – М.: Феникс, 2005. – 192 с.
3. Лакосина Н. Д., Ушаков Г. К. Медицинская психология - 2 изд. - М.: Медицина, 1984. - 272 с.

Семінар 2.
Тема: **Поняття про стрес. Психопрофілактика стресогенних розладів**

1. Психопрофілактика в роботі практичного психолога.
2. Поняття про стрес, дистрес та адаптаційний синдром.
3. Вплив стресових чинників на психіку людини.
4. Типологія особистості у зв'язку з впливом стресових чинників на психіку. Типи реагування.

Рекомендована література

1. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учебное пособие: В 2 кн. - 2-е изд., перераб. и доп. - М., 1998. - Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. - 480 с.
2. Лакосина Н. Д., Ушаков Г. К. Медицинская психология - 2 изд. - М.: Медицина, 1984. - 272 с.
3. Селье Г. Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1979. – 123 с.
4. Соколова Е.Д., Березин Ф.Б., Барлас Т.В. Эмоциональный стресс: психологические механизмы, клинические

проявления, психотерапия. // MateriaMedica. 1996. – N 1(9). – С. 5—25
5. Сандомирский М. Защита от стресса. – М.: 2001. – 188 с.

Семінар 3.
Тема: **Прикладні аспекти психопрофілактики. Профілактика психогенних розладів**

1. Вплив інформаційних технологій на психіку людини.
2. Інтернет-залежність, ігрова залежність і психопрофілактика.
3. Профілактика психологічних травм маніпулятивного спілкування. Наркотична залежність у сучасному суспільстві.
4. Фізіологічна та психологічна залежність.
5. Профілактика психогеній, ятрогеній та дидактогеній

Рекомендована література

1. Бурлаков Б. Homo Gamer: Психология компьютерных игр. — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000.
2. Лакосина Н.Д., Ушаков Г.К. Медицинская психология. 2-е изд. – М.: Медицина, 1984 – 272 с.
3. Психология и лечение зависимого поведения/Под ред. С. Даулинга / Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. — 240 с
4. Уайнхолд Б., Уайнхолд Дж. Освобождение от созависимости / Перевод с английского А.Г. Чеславской — М.: Независимая фирма “Класс”, 2002. — 224 с.

Семінар 4.
Тема: **Психопрофілактика суїциду**

1. Суїцидальність людини: філософські та соціологічні концепції.
2. Дослідження суїцидальності людини.
3. Психологічні ресурси запобігання суїциду.
4. Телефони довіри та їх роль в психопрофілактиці суїцидальності.

Рекомендована література

1. Амбрумова А. Г. Психология самоубийства // Социальная и клиническая психиатрия. - 1996. - № 4.
2. Амбрумова А.Г., Бородин СВ., Михлин А.С. Предупреждение самоубийств. - М., 1980.
3. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд. - М., 1994.

4. Ленгле А. Дотянуться до жизни… Экзистенциальный анализ депрессии. М.: Генезис, 2010. – 128 с.
5. Лукас К. Сейден Г. Молчаливое горе: Жизнь в тени самоубийства. – М.: Смысл, 2000.
6. Моховиков А. Телефонное консультирование. - М., 1999.
7. Суицид: Хрестоматия по суицидологии / Сост. А. Н. Моховиков. - Киев, 1996.
8. Шнейдман Э.С. Душа самоубийцы: Пер. с англ. - М., 2001.

Змістовий модуль II
ЗАГАЛЬНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Семінар 5.

Тема: **Історико-культурні та соціальні аспекти психокорекційної практики. Предмет психологічної корекції.**

1. Соціально-історичні умови виникнення терміну психокорекція. Психологічне консультування та немедикаментозна психотерапія.
2. Розуміння мети в психологічній допомозі.
3. Західна та східна традиції у психологічній допомозі людині. Інтегративні підходи.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Карвасарский Б.Д.. Психотерапевтическая энциклопедия. – М.: 2000 – 876 с. http://www.koob.ru/karvasarskij/
3. Психотерапия и духовные практики. Подход Запада и Востока к лечебному процессу. / Сост. Хохлов В./ пер с англ. – Минск: Вида-Н., 1998. – 320 с., *електронна версія книги*: Пробуждение сердца. Западный и восточный подход к психотерапии и терапевтическим отношениям / ред. Дж.Уэлвуд. – Боулдер, 1983
4. Уилбер К. Никаких границ. Восточные и западные пути личностного роста. – М.: АСТ, 2004 – 284 с.; http://psylib.org.ua/books/uilbk01/index.htm
5. Уилбер К. Спектр сознания. Глава 7 Интеграция тени. http://integralblog.googlepages.com/Wilber_K_Integrating_the_Shadow.htm
6. Хейли Дж. Что такое психотерапия. — СПб.: Питер, 2002. — 224 с.
7. Ялом И. Дар психотерапии / Пер. с англ. Ф. Прокофьева. — М.: Изд-во Эксмо, 2005. — 352 с

Семінар 6 .

Тема: **Глибинно-терапевтичні та гуманістичні напрямки психокорекції**

1. Поняття глибинності в психотерапії та психокорекції.

2. Огляд глибинно-терапевтичних напрямків та їх характеристики.
3. Гуманістичні напрямки та вплив їх принципів на розвиток психокорекції як немедикаментозної психотерапії

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Карвасарский Б.Д.. Психотерапевтическая энциклопедия. – М.: 2000 – 876 с. http://www.koob.ru/karvasarskij/
3. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М.: Прогресс, Универс, 1994 – 480 с.
4. Хейли Дж. Что такое психотерапия. — СПб.: Питер, 2002. — 224 с.
1. Ялом И. Дар психотерапии / Пер. с англ. Ф. Прокофьева. — М.: Изд-во Эксмо, 2005. — 352 с

Семінар 7.
***Тема:* Артотерапія та тілесно-орієнтовані напрямки**

1. Психотерапія мистецтвом.
2. Тілесно-орієнтовані напрямки.
3. Короткочастна психологічна допомога.
4. Інтеграція та еклектичність в психологічному супроводі.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Копытин А.И. Арт-терапия. Хрестоматия. – Спб.: Питер, 2002 – 320 с.
3. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. Методическое пособие для слушателей курса "Психотерапия". – М., 2001. – 184 с.
4. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия. – М.: Класс, 2005. – 592 с.

Практичне заняття 1.
***Тема:* Артотерапія та тілесно-орієнтовані напрямки**

7. Психотерапія мистецтвом.
8. Тілесно-орієнтовані напрямки.
9. Короткочастна психологічна допомога.
10. Інтеграція та еклектичність в психологічному супроводі.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Копытин А.И. Арт-терапия. Хрестоматия. – Спб.: Питер, 2002 – 320 с.
3. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. Методическое пособие для слушателей курса "Психотерапия". – М., 2001. – 184 с.
6. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия. – М.: Класс, 2005. – 592 с.

Семінар 8.
***Тема:* Короткотривала психотерапія**

1. Принципи короткотривалої психотерапії.
2. Вплив М.Еріксона на розвиток короткотривалої психотерапії.
3. Напрямки короткотривалої психотерапії. Системний еклектизм.

Рекомендована література

1. Гордон Д., Майерс-Андерсон М. Секреты психотерапии Милтона Эриксона. – М.: Независимая ассоциация психологов-практиков, 1997. – 168 с.
2. Гриндер Д., Бендлер Р. Из лягушек в принцы. – Воронеж: Модэк, 1993 – 208 с.
3. Карвасарский Б.Д.. Психотерапевтическая энциклопедия. – М.: 2000 – 876 с. http://www.koob.ru/karvasarskij/

Практичне заняття 2.
***Тема:* Короткотривала психотерапія**

1. Прийоми та техніки в короткотривалій психотерапії.
2. Техніка рефреймінгу.
3. Гіпнотичні трансові стани та їх використання в короткотривалій психотерапії.

Рекомендована література

1. Гордон Д., Майерс-Андерсон М. Секреты психотерапии Милтона Эриксона. – М.: Независимая ассоциация психологов-практиков, 1997. – 168 с.
2. Гриндер Д., Бендлер Р. Рефрейминг – Воронеж: Модэк, 1993
3. Спаркс М. Начальные навыки эриксонианского гипноза. – Новосибирск: Имидж-Контакт, 1991. – 80 с.

Змістовий модуль ІІІ. ПРИКЛАДНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Семінар 9.
Психокорекція сімейних систем

1. Історія розвитку сімейної психологічної допомоги.
2. Основні напрями сімейного консультування та психотерапії.
3. Сучасні тенденції розвитку психологічного супроводу сімей.

Рекомендована література

1. Витакер К., Бамберри В. Танцы с семьей: Семейная терапия: символический подход, основанный на личном опыте. – М.: Класс, 1997. – 172 с., с. 28-72
2. Волкова А.Н., Трапезникова Т.М. Методические приемы диагностики супружеских отношений // Вопросы психологии. – 1985. – № 5. – С.110-116.
3. Левкович В.П., Зуськова О.Э. Методика диагностики супружеских отношений // Вопросы психологии. – 1987. – № 4. – С.128-134.
4. Саймон Р. Один к одному: Беседы с создателями семейной терапии. – М.: Класс, 1996. – 224 с., с.7-36, 55-65, 98-143, 206-212 .
5. Сатир В. Как строить себя и свою семью. Пер. с англ. – М., 1992.
6. Хейли Дж., Эриксон М. Стратегии семейной терапии. – М.: Ин-т Общегуманитарных Исследований, 2001. – 448 с.
7. Шефер Ч., Кэри Л. Игровая семейная психотерапия. – Спб.: Питер, 2000. – 384 с.

Семінар 10.
Тема: Психокорекційна робота з дітьми

1. Використання ігрових методик в дошкільному і молодшому шкільному віці.
2. Терапевтична функція казок та історій, які розповідають дитині.
3. Метод холдінг-тайм.

Рекомендована література

1. Кэдьюсон Х., Шеффер И. Практикум по игровой психотерапии. – СПб., 2000.
2. Лэнктон К., Лэнктон С. Волшебные сказки. – Воронеж:Модэк, 1996. – 432 с.
3. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений – М., Международная педагогическая академия, 1994.
4. Оклендер В. Окна в мир ребенка. Руководство по детской психотерапии. — М.: Класс, 2000.
5. Практикум по психологическим играм с детьми и подростками / ред. Битянова М.Р. – Спб.: Питер, 2002 – 304 с.
6. Прекоп И. Маленький тиран – СПб.: Речь, 2002

Практичне заняття 3.
***Тема:* Психокорекційна робота з дітьми**

1. Використання ігрових методик в дошкільному і молодшому шкільному віці.
2. Терапевтична функція казок та історій, які розповідають дитині.
3. Метод холдінг-тайм

Рекомендована література

1. Кэдьюсон Х., Шеффер И. Практикум по игровой психотерапии. – СПб., 2000.
2. Лэнктон К., Лэнктон С. Волшебные сказки. – Воронеж:Модэк, 1996. – 432 с.
3. Оклендер В. Окна в мир ребенка. Руководство по детской психотерапии. — М.: Класс, 2000.
4. Практикум по психологическим играм с детьми и подростками / ред. Битянова М.Р. – Спб.: Питер, 2002 – 304 с.

Семінар 11.
***Тема:* Психокорекція залежностей**

1. Види залежностей та їх класифікація.
2. Основні напрямки психотерапії та корекції залежностей.
3. Техніки поведінкової терапії залежностей. Техніки НЛП в психокорекції залежностей.
4. Соціотерапія алкоголізму та наркоманій. 12-крокова модель в психокорекції залежностей.
5. Психотерапія та корекція ігрових залежностей.

Рекомендована література

1. Бурлаков Б. Homo Gamer: Психология компьютерных игр. — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000.
2. Гриндер Д., Бендлер Р. Из лягушек в принцы. – Воронеж: Модэк, 1993 – 208 с.
3. Котляров А.В. Освобождение от зависимостей, или Школа успешного выбора. – М.: изд-во Института Психотерапии, 2005 – 448 с.
4. Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга / Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. — 240 с.
5. Уайнхолд Б., Уайнхолд Дж. Освобождение от созависимости / Перевод с английского А.Г. Чеславской — М.: Независимая фирма “Класс”, 2002. — 224 с.

Семінар 12.

***Тема:* Психодрама та інші групові методи немедикаментозної психотерапії.**

1. Типи психологічних груп. Групова динаміка.
2. Групова динаміка.
3. Групові процеси. Згуртованість. Конфлікти. Фасилітація.
4. Стиль ведення психологічних груп.
5. Структурованість та спонтанність в груповій психотерапії.
6. Досвід психодраматичної групи.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л. Морено. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. — 352 с.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
4. Фопель К. Создание команды. – М., 2003.
5. Фопель К. Психологические группы. – М., 2001
6. Ялом И. Теория и практика групповой психотерапии. - СПб.: Питер, 1999

Практичне заняття 4.

***Тема:* Психодрама та інші групові методи немедикаментозної психотерапії.**

1. Основні поняття в психодрамі.
2. Фази психодраматичного процесу.
3. Розігрів та вибір протагоніста з темою.
4. Дієва частина.
5. Обмін та обговорення.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л. Морено. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. — 352 с.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

III.IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Змістовий модуль І.
ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА

Тема 1. Загальне поняття про психологічну профілактику. Місце психопрофілактики в сучасному суспільстві – 4 год.

Засвоїти поняття про предмет психологічної профілактики, в'язок психологічної профілактики з психологічною гігієною. Орієнтуватись в історії розвитку ідей психопрофілактики. Орієнтуватись в темі: психопрофілактика і психіатрія. Засвоїти поняття про первинну, вторинну та третинну профілактику. Взаємозв'язок понять психопрофілактики, психокорекції та немедикаментозної психотерапії. Орієнтуватись в темах: психопрофілактика як багатогалузева дисципліна, психопрофілактика у педагогіці і соціальній роботі, комплексний характер психопрофілактичних заходів.

Тема 2. Поняття про стрес. Психопрофілактика стесогенних розладів – 4 год.

Засвоїти поняття про стрес та стресогенність в історичному та сучасному аспектах. Орієнтуватись та розуміти аспекти позитивного та негативного стресу. Мати поняття про стрес, дистрес та адаптаційний синдром, вплив стресових чинників на психіку людини. Знати симптоми дистресу, типи реагування особистості на стресові чинники. Засвоїти основні ознаки гострого та хронічного посттравматичного стресового розладу.

Тема 3. Прикладні аспекти психопрофілактики. Профілактика психогенних розладів. - 5 год.

Розуміти важливість ефективної психологічної профілактики у сучасному суспільстві. Усвідомлювати суттєвість впливу інформаційних технологій на психіку людини. Мати поняття про інтернет-залежність, ігрову залежність і їх психопрофілактику. Орієнтуватись в темах: профілактика психологічних травм маніпулятивного спілкування, наркотична залежність у сучасному суспільстві. Мати поняття про фізіологічну та психологічну залежність. Усвідомити важливість встановлення зв'язків зі спеціалістами медичних, педагогічних, соціальних установ у психопрофілактичній роботі соціального педагога, важливість лекційно-просвітницької діяльності. Засвоїти поняття про психогенії та такі їх підтипи, як ятрогенії та дидактогенії. Орієнтуватись в процесуальних характеристиках розвитку психогеній та їх варіантах.

Тема 4. Психопрофілактика суїциду. – 5 год.

Усвідомити основні поняття та феномени суїцидальної активності людини, її частоту та прояви. Орієнтуватись в філософських та історичні

аспектах теми, культурології суїцидальності. Усвідомлювати роль відчуття самотності, відчуженості та покинутості, тривожності в суїцидальній поведінці. Знати соціальні та соціо-психологічні умови та принципи запобігання суїцидів. Знати класифікацію суїцидальної активності, її вікові, гендерні та культурологічні особливості. Засвоїти принципи функціонування телефонів довіри, їх роль та значення в попередженні суїцидів, світовий досвід розвитку психопрофілактичних заходів щодо суїцидальності.

Змістовий модуль ІІ.
ЗАГАЛЬНА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Тема 5. Історико-культурні та соціальні аспекти психокорекційної практики. предмет психологічної корекції – 4 год.

Орієнтуватись в історико-культурному походженні терміну психологічної корекції та його співвідношенні з поняттями психологічне консультування та психотерапії. Мати уявлення про основні підходи до визначення предмета, об'єкта та мети психологічної допомоги як психотерапії (психокорекції).

Тема 6. Глибинно-терапевтичні, гуманістичні напрямки та екзистенційна психотерапія – 6 год.

Засвоїти історію виникнення психоаналізу як першого сучасного глибинно-терапевтичного напряму. Орієнтуватись в основних теоретичних засадах та ознаках глибинно-терапевтичних напрямків. Знати основні принципи та поняття психоаналізу як психотерапевтичного методу. Орієнтуватись в напрямах, які розвивалися на основі психоаналітичного підходу. Юнгіанському аналізі (аналітичній психології К.Юнга), адлеріанському аналізі, трансакційному аналізі. Засвоїти основні ідеї та підходи постфрейдизму (К.Хорні, М.Кляйн, Е. Фром, Е.Еріксон та ін.). Засвоїти основні відзнаки та підходи до сутності людини в гуманістичній психології та психотерапії. Знати основні поняття людино-центрованого (клієнто-центрованого) підходу в психотерапії (К.Роджерс та його тріада). Орієнтуватись в філософських витоках екзистенціального напряму в психотерапії. Мати поняття та орієнтуватись в теорії самоактуалізації А.Маслоу. Засвоїти принципи та підходи сучасної екзистенціальної терапії (І. Ялом та ін.)

Тема 7. Артотерапія та тілесно-орієнтовані напрями – 4 год.

Засвоїти основні принципи та підходи в психологічній допомозі людини методом артотерапії, орієнтуватись в піднапрямках та окремих техніках артотерапевтичної допомоги. Засвоїти основні принципи та підходи в різних методах тілесно-орієнтованої терапії (В.Райх, О.Лоуен, Ф.Александер, І.Рольф, М.Фельденкрайз).

Тема 8. Короткотривала психотерапія та еклектичні напрямки – 4 год.

Орієнтуватись в сучасних моделях стратегічної короткочасної психологічної допомоги (М.Еріксон, П.Вацлавік, Р.Бендлер, Дж.Гріндер та ін.). Засвоїти основні принципи психотерапії, орієнтованої на вирішення. Усвідомити відмінності системно-стратегічного підходу від традиційних напрямів психотерапевтичної допомоги. Орієнтуватись в основних прийомах та техніках короткотривалої психотерапії.

Змістовий модуль III
ОСНОВНІ ГАЛУЗІ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ТА НЕМЕДИКАМЕНТОЗНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 9. Сімейне консультування, психокорекція та психотерапія – 4 год.

Засвоїти поняття і принципи сімейного консультування та сімейної терапії. Знати основні віхи становлення і розвитку сімейної психотерапії, видатних представників окремих напрямків сімейної терапії. Мати уявлення про основні принципи, методи, методики і техніки психологічної допомоги сім'ї та парам.

Тема 10. Психокорекційна робота з дітьми – 5 год.

Уяснити основні принципи психологічної допомоги дитині в дитячому віці, орієнтуючись на ведучий тип діяльності. Мати поняття про ігротерапевтичні методи, методи артотерапії, символдрами, лялькотерапії, казкотерапії та принципи їхнього застосування в психолого-педагогічному супроводі дитини.

Тема 11. Психокорекція залежностей – 4 год.

Засвоїти поняття про психологічну залежність та типи залежностей, про різноманіття методів подолання залежностей. Засвоїти поняття резистентності, типу особистості, схильного до залежності. Орієнтуватись в поведінковій терапії залежностей, НЛП-терапії залежностей, гіпнотерапії залежностей, когнітивних методах, ролі соціального середовища в подоланні залежностей. Засвоїти поняття соціотерапії залежностей, усвідомити роль соціального оточення в подоланні наркотичних та інших залежностей.

Тема 12. Психодрама та інші групові методи в немедикаментозній психотерапії – 4 год.

Знати основні віхи та напрямки в історії становлення та розвитку групової психотерапії (психокорекції). Орієнтуватись в основних напрямах групової психотерапії: психодрамі, групах зустрічей, гештальтерапії, трансакційному аналізі. Орієнтуватись в стилях ведення психотерапевтичних груп. Розуміти поняття психодінамики в груповій психотерапії. Орієнтуватись в сучасній картині представленості групових методів в Україні та інших країнах світу.

III.V. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психокорекційна та психопрофілактична робота» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип пооперaційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінюванння рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) та підсумкового контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій, семінарських занять	32 х 1 = 32
2.	Семінарські / практичні заняття	20 х 10 = 200
3.	Модульна контрольна робота	3 х 25 = 75
4.	Самостійна робота	60
	Загальна сума балів за роботу в семестрі	367
	Коефіцієнт перерахунку 367:60=6.12	**60**
	Іспит	**40**
	Підсумковий рейтинговий бал (залік)	**100**

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
А	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими

		незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторними вивчення курсу** – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- ***Методи усного контролю*:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- ***Методи письмового контролю:*** модульне письмове тестування; реферат.
- ***Комп'ютерного контролю:*** тестові програми.
- ***Методи самоконтролю:*** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження обговорюються та захищаються на семінарських заняттях (див. п. «Захист творчих проектів»).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;

- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

III.VI. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* опрацювання методик, лабораторна робота

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів.

ІІ. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості.

III.VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ тестові контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

III.VIII. Навчально-методична карта дисципліни “Профілактика та корекція відхилень поведінки”

лекції – 24 год., семінарські заняття – 24 год., практичні заняття – 8 год., самостійна робота – 56 год., модульний контроль – 8 год., іспит

Модуль 1. Психологічна профілактика

Теми	1	2	3	4
Теми лекцій (1 бал)	Загальне поняття про психологічну профілактику. Місце психопрофілактики в сучасному суспільстві	Поняття про стрес. Психопрофілактика стресових розладів	Прикладні аспекти психопрофілактики. Профілактика психогенних розладів	Психопрофілактика суїциду
Теми семінарських занять (10+1 бали)				
Сам. робота, реферати	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Модульний контроль	Експрес-контроль, модульна робота 1 (25 балів)			

Модулі 2 та 3.

Модулі	Змістовий модуль II				Змістовий модуль III			
Назва модуля	**Загальна психокорекція**				**Прикладна психокорекція**			
Теми	5	6	7	8	9	10	11	12
Теми лекцій (1 бал)	Історико-культурні та соціальні аспекти психокорекційної практики Предмет психологічної корекції	Глибинно-терапевтичні та гуманістичні напрямки	Артотерапія та тілесно-орієнтовані напрямки	Короткотри-вала психотерапія	Психокорекція сімейних систем	Психокорекційна робота з дітьми	Психокорекція залежностей	Психодрама та інші групові методи в немедикаментозній психотерапії
Теми семінарських занять (10+1 бали)								
Теми практичних занять (10+1 бали)	Х	Х			Х		Х	
Сам. робота, реферати	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Мод.контроль	Експрес-контроль, модульна контрольна робота 2 (25 балів)				Експрес-контроль, модульна контрольна робота 3 (25 балів)			
Іспит	40 бали							

Коефіцієнт 367:60 =6,1

III.IX. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ВІДХИЛЕНЬ ПОВЕДІНКИ

Основна:

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян, Жидко. Психотерапия. Учебник для ВУЗов. – Спб., Питер, 2007.
2. Карвасарский Б.Д.. Психотерапевтическая энциклопедия. – М.: 2000 – 876 с. http://www.koob.ru/karvasarskij/
3. Карвасарский Б.Д.. Психотерапия. Учебник для студентов медицинских вузов. – М.: 2002. – 379 с. http://www.koob.ru/karvasarskij/
4. Козлов В.В. Социальная и психологическая работа с кризисной личностью. Методическое пособие. - Москва, 2001 - 228 с.
5. Колесникова Г. И. Основы психопрофилактики и психокоррекции. – М.: Феникс, 2005. – 192 с.
6. Лакосина Н. Д., Ушаков Г. К. Медицинская психология – 2 изд. – М.: Медицина, 1984. – 272 с.
7. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности: тексты. – М., 1982. – 110 с.
8. Оклендер В. Окна в мир ребенка. Руководство по детской психотерапии. – М.: Класс, 2000.
9. Психотерапия и духовные практики. Подход Запада и Востока к лечебному процессу. / Сост. Хохлов В./ пер с англ. – Минск: Вида-Н., 1998. – 320 с., *електронна версія книги*: Пробуждение сердца. Западный и восточный подход к психотерапии и терапевтическим отношениям / ред. Дж.Уэлвуд. – Боулдер, 1983.
10. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека.- М., 1994
11. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
12. Селье Г. Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1979. – 123 с.
13. Тарабрина Н. В. Практикум по психологии посттравматического стресса. — СПб: Питер, 2001. — 272 с.
14. Хейли Дж. Что такое психотерапия. — СПб.: Питер, 2002. — 224 с.

Додаткова:

1. Адлер А.Наука жить. – Киев: Port-Royal,1997.
2. Апчел В.Я., Цыган В.Н. Стресс и стрессоустойчивость человека. СПб.: 1999. – 86 с.
3. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – М.: Прогресс, 1988. – 399 с.
4. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток – М.: Семья и школа, 1995.
5. Бурлаков Б. Homo Gamer: Психология компьютерных игр. — М.: Независимая фирма “Класс”, 2000.

6. Вильсон Дж. Поведенческая терапия. // Журнал практической психологии и психоанализа. – 2000 – №3; http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20000306
7. Витакер К., Бамберри В. Танцы с семьей: Семейная терапия: символический подход, основанный на личном опыте. – М.: Класс, 1997. – 172 с., с. 28-72
8. Волкова А.Н., Трапезникова Т.М. Методические приемы диагностики супружеских отношений // Вопросы психологии. – 1985. – № 5. – С.110-116.
9. Гейссельхарт Р. Хофманн-Буркарт К. Прощай, стресс! Лучшие техники релаксации [пер. с нем. М. Э. Рёш]. – 2-е изд., испр. – М.: Омега-Л, 2006. – 118 с.
10. Гозман Л.Я., Кроз М.В., Латинская М.В. Самоактуализационный тест. – М., 1995. – 43 с.
11. Гордон Д., Майерс-Андерсон М. Секреты психотерапии Милтона Эриксона. – М.: Независимая ассоциация психологов-практиков, 1997. – 168 с.
12. Гриндер Д., Бендлер Р. Из лягушек в принцы. – Воронеж: Модэк, 1993 – 208 с.
13. Гринсон Р. Техника и практика психоанализа. – М.: Когито-Центр, 2003 – 478 с.
14. Гроф С. За пределами мозга. – М.: Академический проект, 1993.
15. Гроф С. Области человеческого бессознательного. – М.: Академический проект, 1994.
16. Демьянов Ю.Г. Основы психопрофилактики и психотерапии. – М.:Сфера, 2004. – 126 с.
17. Копытин А.И. Арт-терапия. Хрестоматия. – Спб.: Питер, 2002 – 320 с.
18. Котляров А.В. Освобождение от зависимостей, или Школа успешного выбора. – М.: изд-во Института Психотерапии, 2005 – 448 с.
19. Кэдьюсон Х., Шеффер И. Практикум по игровой психотерапии. – СПб., 2000.
20. Левкович В.П., Зуськова О.Э. Методика диагностики супружеских отношений // Вопросы психологии. – 1987. – № 4. – С.128-134.
21. Ле Шан Э. Когда ваш ребенок сводит вас с ума. М., 1989.
22. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений – М., Международная педагогическая академия, 1994.
23. Лэнктон К., Лэнктон С. Волшебные сказки. – Воронеж:Модэк, 1996. – 432 с.
24. Остер Дж., Гоулд П. Рисунок в психотерапии. Методическое пособие для слушателей курса "Психотерапия". – М., 2001. – 184 с.
25. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. пособие / Под общей ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб.: Питер, 2000. – 560 с.
26. Практикум по психологическим играм с детьми и подростками / ред. Битянова М.Р. – Спб.: Питер, 2002 – 304 с.
27. Прекоп И. Маленький тиран – СПб.: Речь, 2002.

28. Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга / Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. – М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. – 240 с.
29. Райкрофт Ч. Критический словарь психоанализа – Спб.: Ин-т Психоанализа, 1995.
30. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учебное пособие: В 2 кн. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1998. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. - 384 с.
31. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учебное пособие: В 2 кн. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1998. –Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.
32. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М., 1994
33. Саймон Р. Один к одному: Беседы с создателями семейной терапии. – М.: Класс, 1996. – 224 с., с.7-36, 55-65, 98-143, 206-212 .
43. Сандомирский М. Защита от стресса. – М.: 2001. – 188 с.
44. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия. – М.: Класс, 2005. – 592 с.
45. Сатир В. Как строить себя и свою семью. Пер. с англ. – М., 1992.
46. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. – М.: АРКТИ, 2003. – 207 с.
47. Соколова Е.Д., Березин Ф.Б., Барлас Т.В. Эмоциональный стресс: психологические механизмы, клинические проявления, психотерапия. // MateriaMedica. 1996. – N 1(9). – С. 5—25
48. Соколова Е.Т. Психотерапия: теория и практика: Учеб. пос. – М.: Академия, 2002
49. Уайнхолд Б., Уайнхолд Дж. Освобождение от созависимости / Перевод с английского А.Г. Чеславской — М.: Независимая фирма “Класс”, 2002. – 224 с.
50. Уилбер К. Никаких границ. Восточные и западные пути личностного роста. – М.: АСТ, 2004 – 284 с.; http://psylib.org.ua/books/uilbk01/index.htm
51. Уилбер К. Спектр сознания. Глава 7 Интеграция тени. – http://integralblog.googlepages.com/Wilber_K_Integrating_the_Shadow.htm
52. Широкова Г.А., Жадько Е.Г. Практикум для детского психолога. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 315 с.
53. Фопель К. Психологические группы. – М., 2001
54. Хейли Дж., Эриксон М. Стратегии семейной терапии. – М.: Ин-т Общегуманитарных Исследований, 2001. – 448 с.
55. Шефер Ч., Кэри Л. Игровая семейная психотерапия. – Спб.: Питер, 2000. – 384 с.
56. Шихи Г. Возрастные кризисы. Пер. с англ. – СПб.: "Ювента", 1999. – 436 с.
57. Экслайн В. Развитие личности в игровой терапии – М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 200 – 256 с.

58. Юнг К. Аналитическая психология. — СПб, 1994.
59. Ялом И. Дар психотерапии. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. — 352 с. http://www.koob.ru/books/dar_psihoterapii.rar
60. Ялом И. Теория и практика групповой психотерапии.- СПб.: Питер, 1999 Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. – М.: Класс, 1999. – 576 с. http://www.koob.ru/books/ekzistencialnaya_psihoterapiya.rar

МОДУЛЬ IV. ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 28 год. – лекції, 28 год. – семінарські заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль, залік.

IV.I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робо	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Предмет, завдання та методи психології здоров’я									
1	Історія становлення психології здоров’я		6	4				4	
2.	Психологія здоров’я – дефініція, об’єкт та предмет вивчення.		6	4	4			6	
3.	Методи у психології здоров’я		8	4	4			6	
	Разом	**39**	**20**	**12**	**8**			**16**	**3**
Змістовний модуль II. Здоровий спосіб життя									
4.	Саморегуляція особистості в психології здоров’я		8	4	4			6	
5.	Формування здорового способу життя		6	2	4			6	
6.	Психологічний захист особистості		2	2				8	
	Разом	**39**	**16**	**8**	**8**			**20**	**3**
Змістовний модуль III. Практична психологія здоров'я									

7.	Поняття про психогігієну	6	6	2	4		2	6	
8.	Поняття про психопрофілактику	4	4	2	4			6	
9.	Психодіагностика стану здоров’я	8	8	4	4			8	
	Разом	**42**	**20**	**8**	**12**			**20**	**2**
	Разом за навчальним планом	**120**	**56**	**28**	**28**			**56**	**6**

IV.II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І
Предмет, завдання та методи психології здоров’я

Тема 1. Історія становлення психології здоров’я

Психофізіологічні підходи у психології здоров’я. Когнітивний та когнітивно-

біхевіоральний підходи у психології здоров’я. Клінічна психологія і психологія здоров’я. Екзистенціно-психологічний підхід у психології здоров’я. Соціально-психологічні аспекти впливу середовища і психологія здоров’я. Системно-родинний підхід у психології здоров’я. Холістичний підхід у психології здоров’я. Зв’язок психології здоров’я і іншими науками: медицина і психотерапія та психологія здоров’я, медицина біхевіоральна і біхевіоральне здоров’я. Практичне застосування психології здоров’я: терапія кризи, навчання нового стилю життя, програми для установ, публічна світа, політика та організація охорони здоров’я, наукові дослідження.

Тема 2. Психологія здоров’я – дефініція, об’єкт та предмет вивчення

ПЗ – історія, наукові та соціальні передумови виокремлення нової прикладної галузі психології. Зміна парадигми здоров’я, хвороби та охорони здоров’я. Біомедична, психосоматична та біопсихосоціальна моделі здоров’я. Зміни розуміння та підходів до поняття здоров’я.: здоров’я -хвороба як континіум. Сучасна криза в системі охорони здоров’я: система охорони здоров’я, економічні. Технічні , екологічні чинники. Хвороби цивілізації. Дефініція психології здоров’я. Психологія здоров’я і вивчення впливу психіки на тіло.

Тема 3. Методи у психології здоров’я

Провідні методи та методологія психологічних, соціопсихологічних досліджень у психології здоров'я.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II
Здоровий спосіб життя

Тема 4-5. Саморегуляція особистості в психології здоров'я

Концепції та види психічної саморегуляції. Самовиховання, самоаналіз та самооцінка. Аутогенне тренування. Релаксація. Медитація. Особливі стани свідомості. Поняття психологічного стресу. Феноменологічно-пізнавальна концепція стресу Лазаруса і Фолькман. Теорія стилів поведінки С.Гобфолла. Причини стресу. Короткотривала стресова реакція і часові особливості стресорів. Еустрес, дистрес і ефекти нейтральні. Засоби опірності стресу. Соціальна підтримка і стрес. Позитивні і негативні ефекти соціальної підтримки. Зв'язок між соціальною підтримкою і здоров'ям. Вплив стресогенних чинників на адаптаційні можливості організму. Генетичні та ситуативні детермінанти стресу.

Тема 6. Формування здорового способу життя

Дефініція поняття "стиль життя", визначення ВООЗ. Зв'язок стилю життя і здоров'я. Профілактика хвороб, пов'язаних із стилем життя. Харчування і контроль ваги тіла: глюкостатична теорія; теорія норми; надмірна вага та здоров'я. Психологічні та психосоматичні підходи у дослідженні та терапії анорексії і булімії. Фізична активність і здоров'я. Соціавлдьно-психологічна адаптація. Патогенна поведінка людини та роль саногенного мислення. Узалежнення від психоактивних речовин: узалежнення фізичне і толерантність. Психологічні аспекти тютюнопаління: як починається тютюнопаління; запобігання тютюнопаління. Узалежнення від алкоголю та "побутовий алкоголізм": біопсихосоціальна проблема алкоголізму; запобігання та лікування алкоголізму; програма Анонімних алкоголіків; когнітивні підходи до профілактики узалежнень; концепція узалежнення в контексті психології Я; стратегічно-структуральна психотерапія узалежнень. Тренінгові вправи для формування здорового способу життя.

Тема 7. Психологічний захист особистості

Змістовний модуль III.
Практична психологія здоров'я

Тема 8. Поняття про психогігієну

Предмет і завдання психогігієни. Історія розвитку психогігієни. Основні розділи психогігєни. Вікова психогігієна. Педагогічна психогігієна. Психогігієна праці й побуту. Психогігієна коллективного життя. Вплив

групового та індивідуального уповноваження на поведінку здоров’я. Самоефективність як детермінанта здоров’єорієнтованої поведінки. Процес реорганізації та модифікації поведінки, орієнтованої на здоров’я: фаза рішення про зміни, фаза впровадження змін поведінки, фаза закріплення здоров’єорієнтованої поведінки.

Тема 9. Поняття про психопрофілактику

Психопрофілактика психічного здоров’я у різних вікових групах. Форми, методи та напрями психопрофілактичної роботи. Профілактична робота шкільного психолога. Модель переконань здоров’я Беккера і Розенштока: індивідуальна перцепція і результати. Поле здоров’я Лалонда. Модель охоронної мотивації Роджерса: повага хвороби, схильність, очікувана успішність, очікувана самоефективність, інтенція та поведінка. Теорія планованої поведінки Айзена. Когнітивна модель здоров’єорінтованої поведінки Бандура. Процесуальна модель здоров’єорінотваних дій Шварцера.

Тема 10-11. Психодіагностика стану здоров'я

IV. III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я»

Разом: 120 год., із них 28 год. – лекції, 28 год. – семінарські заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль, підсумковий контроль – залік. Мак. балів – 216, Коеф. - 2,16

Назва модул	**Предмет, завдання та методи психології здоров’я**	**Здоровий спосіб життя**	**Практична психологія здоров'я**
Кількість балів за модуль	**61б.**	**62б.**	**93б.**
Теми лекцій	1. Історія становлення психології здоров’я. 2. Психологія здоров’я – дефініція, об’єкт та предмет вивчення. 3. Методи у психології здоров’я.	4-5. Саморегуляція особистості в психології здоров’я. 6. Формування здорового способу життя. 7. Психологічний захист особистості. **4б.**	8. Поняття про психогігієну. 9.Поняття про психопрофілактику. 10-11.Психодіагностика стану здоров'я. **4б.**

	3б.		
Теми семінарськи занять	1-2. Провідні теорії психології здоров’я.Здоров’я як системне поняття 3-4. Методологія та методи досліджень у психології здоров’я **33б.**	5-6. Психічна саморегуляція. 7-8. Чинники здорового способу життя **33б.**	9-10. Розіли психогігієни 11-12. Профілактика та психопрофілактика 13-14. Психодіагностика стану здоров'я особистості. **44б.**
Самостійна робота	Творча робота «Я на шляху до здоров’я» **20 б.**		
Види поточного контролю	Модульна контроль робота **25 б.**	Модульна контроль робота **25 б.**	Модульна контрольна робота **25 б.**
	ПМК		

IV.IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

Змістовний модуль І. Предмет, завдання та методи психології здоров’я

Семінар 1-2.
Провідні теорії психології здоров’я. Здоров’я як системне поняття

Модель переконань здоров’я Беккера і Розенштока: індивідуальна перцепція і результати. Поле здоров’я Лалонда. Модель охоронної мотивації Роджерса: повага хвороби, схильність, очікувана успішність, очікувана самоефективність, інтенція та поведінка. Теорія планованої поведінки Айзена. Когнітивна модель здоров’єорінтованої поведінки Бандура. Процесуальна модель здоров’єорінотваних дій Шварцера. Вплив групового та індивідуального уповноваження на поведінку здоров’я. Самоефективність як детермінанта здоров’єорієнтованої поведінки. Процес реорганізації та модифікації поведінки, орієнтованої на здоров’я: фаза рішення про зміни, фаза впровадження змін поведінки, фаза закріплення здоров’єорієнтованої поведінки.

Семінар 3-4.
Методологія та методи досліджень у психології здоров’я

Методологічні основи психології здоровя. Провідна методи досліджень Експеримент. Спостереження. Інтроспекція. Діагностика. Тести. Анкетування. Психотерапія. Консультування.

Змістовний модуль ІІ. Здоровий спосіб життя

Семінар 5-6.
Психічна саморегуляція

Релаксація. Медитація. Аутотренінг. Особливі стани свідомості. Галюциногенні засоби. Знахарство та сучасна медицина.

Семінар 7-8.
Чинники здорового способу життя

Зв'язок стилю життя і здоров'я. Профілактика хвороб, пов'язаних із стилем життя. Стиль життя і узалежнення. Психологічна проблематика узалежнення від алкоголю та наркотиків. Узалежнення від психоактивних речовин: узалежнення фізичне і толерантністьСучасні моделі здоров'єорієнтованої поведінки . Самоефективність як детермінанта здоров'єорієнтованої поведінки. Духовність як чинник формування психічного здоров'я. Сім'я та здоров'я. Держава та здоров'я. Свідомість та самосвідомість. Самовиховання та саморозвиток.

Змістовний модуль ІІІ.
Практична психологія здоров'я
Семінар 9-10.
Розділи психогігієни

Вікова психогігієна. Психогігієна праці. Психогігієна колективного способу життя. Психогігієна сімейного життя.

Семінар 11-12.
Профілактика та психопрофілактика

Труднощі адаптації дитини до навчальних закладів (дошкільна установа, школа, позашкільні заклади). Дитячі страхи. Залежності та їх профілактика. Соціалі заходи щодо профілактики здорового життя.

Семінар 13-14.
Психодіагностика стану здоров'я особистості.

IV.V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

Навчальною программою визначено виконання творчої самостійної роботи «Я на шляху до здоровя». Змістом такої роботи має бути теоретичне обгрунтування усвідомленого здорового способу життя. Описано індивідкально розроблені вправи для уникнення шкідливих звичок, вироблення волі щодо фізичного здоров'я, збереження психічного здоров'я, життя в гармонії з оточенням.

Максимальна кількість балів – 20 балів за умови успішної презентації та власного вкладу у розробку такої технології.

IV.VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Психологія здоров'я» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип пооопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінюванння рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 4.1, табл. 4.2. та табл. 1.1.

Таблиця 4.1

Розподіл балів, що присвоюються студентам за різні види навчальної

Види навчальної роботи студентів	**Кількість балів за одиницю**	**Кількість одиниць до розрахунку**	**Загальна к-сть балів**
Відвідування лекції	**1**	**11**	**11**
Відвідування семінарських занять	**1**	**20**	**20**
Робота на семінарському занятті	**10**	**10**	**100**
Виконання самостійного завдання	**20**	**1**	**20**
Модульна контрольна робота	**25**	**3**	**75**

Відповідно до попередньої таблиці у табл. 8.2 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Психологія здоров'я» Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓повний обсяг їх виконання;
- ✓якість виконання навчальних завдань;
- ✓самостійність виконання;
- ✓творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ініціативність у навчальній діяльності.

Таблиця 4.2

Розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Психологія здоров'я».

Види діяльності	Максимальна кількість балів
Робота на семінарах, практичних, лекціях (Змістовий модуль 1)	36
Робота на семінарах, практичних, лекціях (Змістовий модуль 2)	37
Робота на семінарах, практичних, лекціях (Змістовий модуль 3)	48
Самостійна робота	20
Модульні контрольні роботи (3)	75
Разом	216

Індекс перерахунку: 216/100=2,16

Таблиця 1.1

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	**Оцінка за стобальною шкалою**	**Значення оцінки**
A	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторними вивчення курсу** – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

➢ ***Методи усного контролю*:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, іспит.

➢ ***Методи письмового контролю:*** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, доповідь.

➢ ***Комп'ютерного контролю:*** тестові програми.

➢ ***Методи самоконтролю:*** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

IV.VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

✓ опорні конспекти лекцій;
✓ навчальні посібники;
✓ відео-матеріали;
✓ робоча навчальна програма;
✓ збірка тестових і контрольних завдань для модульного оцінювання навчальних досягнень студентів;
✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);

IV. VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ЗДОРОВ'Я

Основна:

1. Психологія здоров'я: Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2009. – 296 с.
2. Васильева О.С. Психология здоровья человека: эталоны, представления, установки: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / О.С.Васильева, Ф.Р. Филатов. – М.: Академия, 2001. – 352с.
3. Гуменюк О.Є. Психологія впливу: Монографія. - Тернопіль: Економічна думка, 2003. - 304 с.
4. Гуревич П.С. Клиническая психология: Учеб. пособ. – М., 2001. – 512

с.
5. Майкл Джордж Искусство релаксации. Снятие напряжения преодоление стресса, самопомощь – Лондон-Москва, 1998. – 160 с

Додаткова література

1. Ананьев В.А. Практикум по психологии здоровья - Речь СПб, 2007 – 320с.
2. Ананьев В.А. Психология здоровья. Книга I. 384 с, Изд. Речь СПб, 2006 г.
3. Аргайл М. Психология счастья Питер, 2005.
4. Белов В.И. Жизнь без лекарств.– М.: КСП; СПб.: Респекс, 1995
5. Васильев В.Н. Здоровье и стресс. - М.: Знание, 1991. - 160с
6. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія і практика, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006 – 338с.
7. Ефимова-Яраева В.П. Счастье жить в чистом теле: 100 ответов Н.Семеновой на вопросы о здоровье.– Шахты: АО "Принтер", 1993.– 115с.
8. Климова В.И. Человек и его здоровье. – 2-е изд., доп.– М.: Знание, 1990.– 221с.
9. Книга о здоровье: [Сб.].– М.: Медицина. 1988.– 509с.
10. Никифоров Г. С. Практикум по психологии здоровья Питер, 2005.
11. Никифоров Г. С. Психология здоровья Питер, 2003.
12. Основы психологии здоровья. – СПб.: Речь, 2006. – 384 с.
13. Соціально-просвітницькі тренінги / Страшко С.В., Животовська П.А ті. Освіта України, 2006.
14. Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія. – К.: Здоров'я, 1995. – 232с.
15. Хьел, Зиглер Психология личности

МОДУЛЬ V. ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни становить 120 год., із них 22 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 42 год. – самостійна робота, 6 год. – модульний контроль, 30 год. – семестровий контроль

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Патопсихологія» завершується складанням іспиту.

V.I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

		Кількість годин

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	**Підготовка до екзамену**	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології										
1.	Предмет і завдання патопсихології			2		2		4	2	
2.	Принципи побудови патопсихологічного обстеження			2		2		4	3	
3.	Порушення свідомості і самосвідомості			2		2		4	3	
	Разом	**34**	**12**	**6**		**6**		**12**	**8**	**2**
Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів										
4.	Порушення уваги, відчуття, сприймання			1		1		3	2	
5.	Порушення пам’яті			1		1		3	2	
6.	Порушення мислення			1		1		3	2	
7.	Емоційно-вольові порушення			1		1		3	2	
	Разом	**29**	**8**	**4**		**4**		**12**	**8**	**1**
Змістовий модуль III. Розлади особистості										
8.	Невротичні порушення			2		2		4	3	
9.	Ендогенні психози. Реактивні психози			2		2		4	3	
	Разом	**23**	**8**	**4**		**4**		**8**	**6**	**1**
Змістовий модуль IV. Дитяча патопсихологія										
10.	Предмет і завдання дитячої патопсихології			2				2	2	
11.	Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження			2		2		2	2	
12.	Порушення розвитку особистості у дитячому і підлітковому віці			2		2		2	2	
13.	Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку			2		2		4	2	
	Разом	**34**	**14**	**8**		**6**		**10**	**8**	**2**
	Усього за навчальним планом	**120**	**42**	**22**		**20**		**42**	**30**	**6**

V.II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль І. Методологічні основи патопсихології

Лекція 1. Предмет та завдання патопсихології (2 год.)

Предмет патопсихології як галузі психологічної науки. Співвідношення патопсихології з суміжними дисциплінами: нейропсихологією, психіатрією, дефектологією. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення патопсихології в самостійну галузь психологічного знання. Значення психології для теорії загальної та медичної психології. Співвідношення понять „патопсихологія” та „психопатологія”. Завдання патопсихології. Поняття патопсихологічного синдрому. Рівні психічного здоров’я особистості. Критерії оцінки психічного здоров’я.

Ключові поняття: патопсихологія, психопатологія, клініко-психологічні дослідження, патопсихологічні регістр-синдроми, реабілітація, психотерапія, рівні психічного здоров’я.

Семінар 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки.

Лекція 2. Принципи побудови патопсихологічного обстеження (2 год.)

Принципи побудови патопсихологічного дослідження. Методи вивчення медичної документації. Патопсихологічний експеримент. Методи клініко-психологічного дослідження (клінічне інтерв’ю, психологічна бесіда, збір психологічного анамнезу, аналіз біографії та ін.).

Особливості організації і проведення патопсихологічного експерименту - формування мети та задачі патопсихологічного дослідження. Спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження. Ставлення пацієнта до експериментатора. Спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.

Ключові поняття: спостереження, бесіда, анамнез, метод кількісного вимірювання психічних процесів, якісний системний аналіз, патопсихологічний експеримент.

Семінар 2. Особливості проведення патопсихологічного дослідження.

Лекція 3. Порушення свідомості і самосвідомості (2 год.)

Розуміння свідомості у філософії, психіатрії та психології. Проблема свідомого та несвідомого у психології та патопсихології. Види порушення свідомості. Форми виключення свідомості (оглушення, сопор, кома та ін.). Форми потьмарення (порушення, розлади, зміни) свідомості: делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція та ін. Розлади самосвідомості (деперсоналізація, дереалізація), їх характеристика. Дослідження свідомості особистості.

Ключові поняття: свідомість, оглушення, сопор, кома, непритомність, делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція, деперсоналізація, дереалізація.

Семінар 3. Розлади свідомості та самосвідомості у клініці психічних захворювань.

Контрольно-модульна робота 1.

Змістовий модуль ІІ. Порушення основних психічних процесів

Лекція 4. Порушення уваги, відчуття, сприймання (2 год.)

Порушення уваги, основні види: слабкість активної уваги, підвищена зосередженість уваги, відвертання уваги, підвищене відволікання (гіперметаморфоз уваги), зменшення об'єму уваги, інертність уваги. Методи дослідження уваги (психофізіологічні і патопсихологічні). Розлади відчуттів: гіперестезія, гіпестезії, парестезії, сенестопатії та ін. Порушення сприймання (агнозії, ілюзії, галюцинації). Класифікація галюцинацій за органами відчуттів і ступенем складності; істинні та псевдогалюцинації, їх загальна характеристика. Методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.

Ключові поняття: увага, відвертання уваги, підвищене відволікання, інертність уваги, гіпопрозексія, апрозексія, гіперестезія, гіпестезія, парестезії, сенестопатії, агнозії, ілюзії, галюцинації.

Семінар 4. Характеристика розладів уваги, відчуттів та сприймання.

Лекція 5. Порушення пам’яті (2 год.)

Психологічні механізми порушення пам’яті. Загальна характеристика розладів пам'яті: порушення запам’ятовування та відтворення, їх основні види. Форми порушення пам’яті та їх загальна характеристика: порушення безпосередньої пам’яті; порушення динаміки мнестичної діяльності; порушення опосередкованої пам’яті; порушення мотиваційного компоненту пам’яті. Дослідження пам’яті, методики, які використовують для дослідження пам’яті.

Ключові поняття: пам’ять, гіпомнезії, амнезії, гіпермнезії, парамнезії, псевдоремінісценції, конфабуляції, криптомнезії,

Семінар 5. Клінічні прояви розладів пам’яті.

Лекція 6. Порушення мислення (2 год.)

Основні види порушення мислення. Класифікація розладів мислення. Формальні розлади мислення: за темпом (прискорене мислення, сповільнення темпу мислення, зупинка мислення, напливи думок); логічною стрункістю (зісковзування думок, розірваність мислення, паралогічне мислення, безладність мислення); цілеспрямованістю (амбівалентність, резонерство, розважність). Їх загальна характеристика та особливості. Продуктивні розлади мислення (нав'язливі

ідеї, надцінні ідеї та маячні ідеї), їх основні прояви. Характеристика маячення. Методи дослідження мислення.

Ключові поняття: мислення, ментизм, шперунг, паралогічне мислення, резонерство, амбівалентність, нав'язливі ідеї, надцінні ідеї, маячення.

Семінар 6. Характеристика розладів мислення та порушення розумової працездатності.

Лекція 7. Емоційно-вольові порушення (2 год.)

Основні розлади емоцій та почуттів. Їх загальна характеристика та особливості проявів: емоційна гіпестезія та гіперестезія почуттів, амбівалентність, гіпотимія та гіпертимія, відсутність почуттів. Особливості депресивного та маніакального синдромів. Афективні реакції, їх особливості. Розлади емоційної сфери при психічних захворюваннях. Дослідження емоцій та почуттів. Вольові якості особистості, порушення вольової активності людини. Характеристика розладів волі, їх основні прояви: гіпобулія, гіпербулія, абулія. Патологічні потяги (парабулія, клептоманія, піроманія, дромоманія та ін.).

Ключові поняття: емоції, емоційна гіпестезія, гіперестезія почуттів, амбівалентність, гіпотимія, гіпертимія, воля, гіпобулія, гіпербулія, абулія, парабулія, клептоманія, піроманія, дромоманія.

Семінар 7. Аномалії емоційно-вольової сфери та потягів.

Контрольно-модульна робота 2.

Змістовий модуль ІІІ. Розлади особистості

Лекція 8. Невротичні порушення (2 год.)

Психогенії, загальна характеристика, природа їх виникнення. Основні види психогеній. Характеристика невротичних та неврозоподібних розладів. Поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів. Клінічні прояви неврозів. Неврастенія, сутність та причини її виникнення. Основні прояви неврастенії. Істеричний невроз: особливості перебігу, причини формування. Невроз нав’язливих станів, загальна характеристика, основні прояви. Причини виникнення неврозу нав’язливих станів. Афективні порушення та розлади мови, їх загальна характеристика та основні прояви.

Ключові поняття: психогенії, невроз, неврастенія, невротичні реакції, реактивні психози, істерія, нав’язливі стани.

Семінар 8. Клінічна картина невротичних розладів особистості.

Лекція 9-10. Ендогенні психози. Реактивні психози (4 год.)

Причини і розвиток ендогенних психічних захворювань. Визначення шизофренії, історичні аспекти вивчення хвороби. Шизофренія: характеристика основних симптомів та особливості перебігу. Зміни особистості та розлади

психічних функцій при шизофренії. Особливості продромального періоду при повільному початку шизофренії. Маніакально-депресивний психоз: фази, особливості перебігу. Маскована (прихована) депресія. Епілепсія: клінічні симптоми, особливості перебігу. Класифікація безсудомних епілептичних пароксизмів. Реактивні психози: їх види та причини виникнення.

Ключові поняття: шизофренія, розщеплення психіки, аутизм, емоційне отупіння, мутизм, ехолалія, ехопраксія, маніакально-депресивний психоз, маскована депресія, епілепсія.

Семінар 9. Особливості ендогенних психічних захворювань.

Семінар 10. Зміни особистості та розлади психічних функцій при психічних захворюваннях.

Контрольно-модульна робота 3.

Змістовий модуль IV. Дитяча патопсихологія

Лекція 11. Предмет і завдання дитячої патопсихології (2 год.)

Предмет та основні завдання дитячої патопсихології. Раннє виявлення симптомів психічного недорозвинення у дітей, викривленого, дисгармонійного розвитку, початку психічних захворювань та ін. Виміри динаміки психічних порушень у зв’язку з проведенням психокорекції. Одержання даних про психічну діяльність дитини для проведення різного роду експертиз. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей. „Проблемний” підхід щодо дослідження психіки дитини. Психодіагностичний підхід щодо дослідження психіки дитини. Проблема підбору експериментальних методик. Особливості патопсихологічного обстеження дітей та підлітків. Роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу.

Ключові поняття: дитяча патопсихологія, психічне недорозвинення, дисгармонійний розвиток, акцентуації характеру, дисграфія, дискалькулія, дислексія.

Семінар 11. Сутність та основні завдання дитячої патопсихології.

Лекція 12. Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження (2 год.)

Навчальний експеримент у патопсихологічному дослідженні. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку. Загальна схема вивчення дітей дошкільного віку. Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят.

Загальні аспекти дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку. Дослідження уваги, темпу сенсомоторних реакцій, пам’яті у школярів. Дослідження процесів мислення та рівня інтелекту у дітей. Нейропсихологічні методики дослідження.

Ключові поняття: навчальний експеримент, пізнавальні процеси, емоційно-вольова сфера, аграматизми, передмовний та мовний розвиток, руховий розвиток, процеси узагальнення та абстрагування.

Семінар 12.Особливості розладів психічних процесів у дітей.

Лекція 13. Порушення розвитку особистості у дитячому і підлітковому віці (2 год.)

Загальні вікові закономірності психічних захворювань у дітей та підлітків. Структура первинного і вторинного дефектів. Порушення розвитку особистості у дитячому віці. Характеристика та клінічні прояви невротичних реакцій та неврозів у дітей. Причини їх виникнення. Тики: прояв, причини виникнення. Психопатії у дітей: особливості прояву, характеристики соціального оточення, виховання та ін. Епілепсія у дітей, епісиндром. Аутизм: сутність, причини виникнення, основні прояви. Виявлення аутизму у дітей та проведення корекційної роботи. Робота з батьками аутичної дитини. Порушення розвитку особистості у підлітковому віці. Акцентуації характеру. Типи підліткових акцентуацій.

Ключові поняття: дизонтогенез психіки, ретардація, асинхронія розвитку, первинний дефект, вторинний дефект, сензитивний період, соціальна депривація, тики, заїкання, енурез, гіперкінези, психопатія, аутизм, акцентуації характеру.

Семінар 13. Аутизм, підліткові акцентуації характеру та інші розлади дитячого і підліткового віку.

Лекція 14. Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку (2 год.)

Сутність явища затримки психічного розвитку. Основні причини затримки психічного розвитку у дітей. Особливості психічного розвитку дошкільників. Типи затримки психічного розвитку: гармонійний психофізичний інфантилізм, органічний інфантилізм, церебрально-органічна затримка, соматогенна затримка, педагогічна та мікросоціальна занедбаність, основні прояви та причини виникнення. Розумова відсталість. Олігофренія. Ступені (форми) олігофренії: дебільність, імбецильність, ідіотія. Їх особливості. Деменція: сутність, прояви та основні типи.

Ключові поняття: затримка психічного розвитку, гармонійний психофізичний інфантилізм, органічний інфантилізм, церебрально-органічна затримка, соматогенна затримка, олігофренія, дебільність, імбецильність, ідіотія, деменція.

Семінар 14. Порушення психічного розвитку у дітей.

Контрольно-модульна робота 4.

V.III. Навчально-методична карта дисципліни «Патопсихологія»

Разом: 120 год., лекції – 22 год., семінар. заняття – 20 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 72 год., екзамен.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II				Змістовий модуль III			Змістовий модуль IV			
Назва модуля та кіл-ть балів	*Методологічні основи патопсихології* (71 б.)			*Порушення основних психічних процесів* (83 б.)				*Розлади особистості* (71 б.)			*Дитяча патопсихологія* (88 б.)			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Теми лекцій (за відвідув. 1 бал)	Предмет і завдання патопсихології	Принципи побудови патопсихологічно	Порушення свідомості і самосвідомості	Порушення уваги, відчуття, сприймання	Порушення пам'яті	Порушення мислення	Емоційно-вольові	Невротичні порушення	Ендогенні психози	Реактивні психози	Предмет і завдання дитячої патопсихології	Порушення психічних процесів у дітей	Порушення розвитку особистості у дитячому і підлітковому віці	Розумова відсталість. Порушення
Теми семінар. занять (за відвідув. 1 бал; робота на семін. – 10 б.)	Патопсихологія як галузь психологічної	Особливості проведення патопсихологічн	Розлади свідомості та самосвідомості у	Характеристика розладів уваги, відчуттів та	Клінічні прояви розладів пам'яті	Характеристика розладів мислення та	Аномалії емоційно-	Клінічна картина невротичних розладів	Особливості ендогенних психічних	Зміни особистості та розлади психічних	Сутність та основні завдання дитячої патопсихології	Особливості розладів психічних процесів	Аутизм, підліткові акцентуації характеру та інші розлади психічного	Порушення психічного розвитку у дітей
Самост. робота	1. Внесок вітчизняних вчених у розвиток патопсихології. - (5 б.) 2. Приклади патопсихологічного дослідження (психічний стан, емоційна сфера та ін.). - (5 б.)			1. Методики, які використовуються для дослідження уваги. - (5 б.) 2. Характеристика сексуальних перверсій. - (5 б.)				1. Загальна характеристика психопатій. - (5 б.) 2. Реактивні психози: їх види та причини виникнення. - (5 б.)			1. Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят. - (5 б.) 2. Загальні вікові закономірності психіч. захворювань у дітей та підлітків (дизонтогенез, ретардація та ін.). Структура первинного і вторинного дефектів. – (5 б.) 3. Невротичні реакції і неврози у			

				дітей. Епілепсія у дітей. – (5 б.)
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)	Модульна контрольна робота 4 (25 балів)
ІНДЗ	Реферат (30 б.)			
Підсум. контроль	Коефіцієнт: 343:60 =5,71 кр.			
	ЕКЗАМЕН (40 балів)			

V.IV. ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль І. Методологічні основи патопсихології

Семінар 1.
Тема: Патопсихологія як галузь психологічної науки (2 год.)

План заняття

1. Предмет патопсихології як галузі психологічної науки.
2. Історія розвитку патопсихології як науки.
3. Співвідношення понять „патопсихологія” та „психопатологія”.
4. Завдання патопсихології.
5. Поняття патопсихологічного синдрому.
6. Рівні психічного здоров’я особистості. Критерії оцінки психічного здоров’я.

Рекомендована основна література:4, 7, 10, 16, 19, 20, 21.

Рекомендована додаткова література: 1, 3, 5, 9.

Семінар 2.
Тема: Особливості проведення патопсихологічного дослідження (2 год.)

План заняття

1. Принципи побудови патопсихологічного дослідження.
2. Метод кількісного вимірювання психічних процесів. Якісний системний аналіз порушень психічної діяльності.
3. Патопсихологічний експеримент.
4. Спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження.
5. Ставлення пацієнта до експериментатора.
6. Спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.
7. Методи вивчення медичної документації.
8. Методи клініко-психологічного дослідження (клінічне інтерв’ю, психологічна бесіда, збір психологічного анамнезу).

Рекомендована основна література:4, 7, 10, 16, 19, 20, 21.

Рекомендована додаткова література: 1, 3, 5, 9.

Семінар 3.
Тема: Розлади свідомості та самосвідомості у клініці психічних захворювань (2 год.)

План заняття

1. Види порушення свідомості.
2. Форми виключення свідомості (оглушення, сопор, кома та ін.).
3. Форми потьмарення свідомості: делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція та ін.
4. Розлади самосвідомості, їх характеристика.
5. Дослідження свідомості особистості.

Рекомендована основна література: 2, 3, 4, 7, 14, 20, 21

Рекомендована додаткова література: 1, 4, 5.

Змістовий модуль ІІ. Порушення основних психічних процесів

Семінар 4.
Тема: Характеристика розладів уваги, відчуттів та сприймання (2 год.)

План заняття

1. Характеристика розладів уваги, основні види.
2. Методи дослідження уваги (психофізіологічні і патопсихологічні).
3. Методики, що використовуються для дослідження уваги.
4. Розлади відчуттів: гіперестезія, гіпестезії, парестезії, сенестопатії та ін.
5. Порушення сприймання (агнозії, ілюзії, галюцинації).
6. Класифікація галюцинацій за органами відчуттів і ступенем складності, їх загальна характеристика.
7. Методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.

Рекомендована основна література: 4, 7, 10, 16, 19, 21.

Рекомендована додаткова література: 1, 3, 5, 6.

Семінар 5.
Тема: Клінічні прояви розладів пам’яті (2 год.)

План заняття

1. Психологічні механізми порушення пам’яті.
2. Загальна характеристика розладів пам'яті: порушення запам’ятовування та відтворення, їх основні види.
3. Форми порушення пам’яті та їх загальна характеристика.
4. Порушення безпосередньої пам’яті. Порушення динаміки мнестичної діяльності.
5. Порушення опосередкованої пам’яті. Порушення мотиваційного компоненту пам’яті.
6. Дослідження пам’яті, методики, які використовують для дослідження пам’яті.

Рекомендована основна література:3, 4, 7, 9, 14, 16, 19, 21

Рекомендована додаткова література: 1, 3, 4, 7.

Семінар 6.
Тема: Характеристика розладів мислення та порушення розумової працездатності (2 год.)

План заняття
1. Основні види порушення мислення. Класифікація розладів мислення.
2. Характеристика формальних розладів мислення.
3. Розлади мислення за темпом.
4. Розлади мислення за логічною стрункістю.
5. Розлади мислення за цілеспрямованістю.
6. Продуктивні розлади мислення, їх основні прояви.
7. Характеристика маячення.
8. Методи дослідження мислення.

Рекомендована основна література:3, 4, 7, 9, 14, 16, 19, 21

Рекомендована додаткова література: 1, 3, 4, 7.

Семінар 7.
Тема: Аномалії емоційно-вольової сфери та потягів (2 год.)

План заняття
1. Основні розлади емоцій та почуттів. Їх загальна характеристика.
2. Особливості депресивного та маніакального синдромів.
3. Афективні реакції, їх особливості.
4. Дослідження емоцій та почуттів.
5. Характеристика розладів волі, їх основні прояви.
6. Патологічні потяги, особливості прояву.

Рекомендована основна література: 4, 5, 7, 14, 16, 21.

Рекомендована додаткова література: 1, 2, 4, 6.

Змістовий модуль ІІІ. Розлади особистості

Семінар 8.
Тема: Клінічна картина невротичних розладів особистості (2 год.)

План заняття
1. Психогенії, загальна характеристика, природа їх виникнення.
2. Характеристика невротичних та неврозоподібних розладів.
3. Поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів.

4. Неврастенія, сутність та причини її виникнення. Основні її прояви.
5. Істеричний невроз: особливості перебігу, причини формування.
6. Невроз нав'язливих станів, загальна характеристика, основні прояви.
7. Афективні порушення та розлади мови, їх загальна характеристика та основні прояви.

Рекомендована основна література: 1, 4, 5, 6, 7, 11, 15, 17, 21

Рекомендована додаткова література: 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10.

Семінар 9.
Тема: Особливості ендогенних психічних захворювань (2 год.)

План заняття

1. Причини і розвиток ендогенних психічних захворювань.
2. Визначення шизофренії, історичні аспекти вивчення хвороби.
3. Шизофренія: характеристика основних симптомів.
4. Основні форми шизофренії.
5. Особливості перебігу шизофренії.

Рекомендована основна література: 3, 4, 7, 9, 14, 16, 19, 21

Рекомендована додаткова література: 2, 5, 6, 7, 10.

Семінар 10.
Тема: Зміни особистості та розлади психічних функцій при психічних захворюваннях (2 год.)

План заняття

1. Зміни особистості та розлади психічних функцій при шизофренії.
2. Маніакально-депресивний психоз: фази, особливості перебігу.
3. Маскована (прихована) депресія.
4. Епілепсія: клінічні симптоми, особливості перебігу.
5. Реактивні психози: їх види та причини виникнення.

Рекомендована основна література: 3, 4, 7, 9, 14, 16, 19, 21

Рекомендована додаткова література: 2, 5, 6, 7, 10.

Змістовий модуль IV. Дитяча патопсихологія

Семінар 11.
Тема: Сутність та основні завдання дитячої патопсихології (2 год.)

План заняття
1. Предмет та основні завдання дитячої патопсихології.
2. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей.

3. „Проблемний” підхід щодо дослідження психіки дитини.
4. Психодіагностичний підхід щодо дослідження психіки дитини.
5. Проблема підбору експериментальних методик.
6. Особливості патопсихологічного обстеження дітей та підлітків.

Рекомендована основна література: 15, 17, 18

Рекомендована додаткова література: 5, 7, 10,11.

Семінар 12.
Тема: Особливості розладів психічних процесів у дітей (2 год.)

План заняття

1. Навчальний експеримент у патопсихологічному дослідженні.
2. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей.
3. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку. Загальна схема вивчення дітей дошкільного віку.
4. Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят.
5. Загальні аспекти дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку.
6. Дослідження уваги, темпу сенсомоторних реакцій, пам’яті у школярів.
7. Дослідження процесів мислення та рівня інтелекту у дітей.
8. Загальні вікові закономірності психічних захворювань у дітей та підлітків. Структура первинного і вторинного дефектів.

Рекомендована основна література: 15, 17, 18

Рекомендована додаткова література: 5, 7, 10,11.

Семінар 13.
Тема: Аутизм, підліткові акцентуації характеру та інші розлади дитячого і підліткового віку (2 год.)

План заняття

1. Характеристика та клінічні прояви невротичних реакцій та неврозів у дітей. Причини їх виникнення.
2. Епілепсія у дітей, епісиндром.
3. Аутизм: сутність, причини виникнення, основні прояви.
4. Виявлення аутизму у дітей та проведення корекційної роботи.
5. Робота з батьками аутичної дитини.
6. Порушення розвитку особистості у підлітковому віці. Типи підліткових акцентуацій.

Рекомендована основна література: 6, 11, 12, 13, 17, 18

Рекомендована додаткова література: 9, 10,11.

Семінар 14.

Тема: Порушення психічного розвитку у дітей (2 год.)

План заняття

1. Сутність явища затримки психічного розвитку.
2. Основні причини затримки психічного розвитку у дітей.
3. Типи затримки психічного розвитку у дітей. Їх характеристика.
4. Розумова відсталість. Олігофренія. Загальна клінічна картина.
5. Ступені (форми) олігофренії. Їх особливості.

Рекомендована основна література: 15, 17, 18

Рекомендована додаткова література: 5, 7, 10,11.

V.V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль І. Методологічні основи патопсихології

Тема: Предмет і завдання патопсихології – 4 год.

1. Проаналізувати психологічну літературу та зробити конспект на тему «Внесок вітчизняних вчених у розвиток патопсихології». – (5 б.)

Тема: Принципи побудови патопсихологічного обстеження – 6 год.

1. Підготувати на основі літератури з патопсихології приклади патопсихологічного дослідження (психічний стан, емоційна сфера особистості та ін.). – (5б.)

Змістовий модуль ІІ. Порушення основних психічних процесів

Тема: Порушення уваги, відчуття, сприймання - 6 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Методики, які використовуються для дослідження уваги», зробити ґрунтовний конспект. – (5 б.)

Тема: Емоційно-вольові порушення – 4 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Характеристика сексуальних перверсій», зробити конспект. – (5 б.)

Змістовий модуль ІІІ. Розлади особистості

Тема: Невротичні порушення – 4 год.

1. Опрацювати тему «Загальна характеристика психопатій», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

Тема: Ендогенні психози. Реактивні психози – 6 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Реактивні психози: їх види та причини виникнення», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

Змістовий модуль IV. Дитяча патопсихологія

Тема: Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження – 8 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

2. Опрацювати тему «Загальні вікові закономірності психічних захворювань у дітей та підлітків. Структура первинного і вторинного дефектів», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

Тема: Порушення розвитку особистості у дитячому і підлітковому віці – 8 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Невротичні реакції і неврози у дітей. Епілепсія у дітей», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

V.VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Патопсихологія» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип пооопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 5.1., табл. 1.1.

Таблиця 5.1.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекції (1 бал)	14
2.	Відвідування практичного (семінарського) заняття (1 бал)	14
3.	Робота на практичному (семінарському) занятті (10 балів)	140
4.	Виконання модульної контрольної роботи (25 балів)	100
5.	Виконання завдання для самостійної роботи (5б.)	45
6.	ІНДЗ	30
	Підсумковий рейтинговий бал	343

	Екзамен (40 балів)	40

Індекс перерахунку: 343: 60=5,71кр.

Всі рейтингові бали, що набрав студент, вираховуються так: набрана студентом кількість балів ділиться на 5,71.

Таблиця 1.1

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	**Оцінка за стобальною шкалою**	**Значення оцінки**
A	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35** балів	**Незадовільно з обов'язковим повторними вивчення курсу** – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- ***Методи усного контролю*:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді.

- ***Методи письмового контролю:*** модульне письмове тестування; реферат, конспекти занять.
- ***Комп'ютерного контролю:*** презентації доповідей та творчих проектів.
- ***Методи самоконтролю:*** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

V.VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація, перегляд відео-касет.

•Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

ІІ. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості тощо.

V.VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

V.IX. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

1. Співвідношення понять „патопсихологія" та „психопатологія".
2. Історичний розвиток патопсихології як науки.

3. Завдання патопсихології.
4. Поняття патопсихологічного синдрому.
5. Рівні психічного здоров’я особистості.
6. Критерії оцінки психічного здоров'я.
7. Методи та основні принципи побудови патопсихологічного дослідження.
8. Патопсихологічний експеримент: сутність та специфіка.
9. Спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження, ставлення пацієнта до експериментатора.
10. Спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.
11. Види порушення свідомості.
12. Форми виключення свідомості.
13. Форми потьмарення свідомості.
14. Розлади самосвідомості.
15. Дослідження свідомості особистості.
16. Порушення уваги.
17. Методи дослідження уваги.
18. Розлади відчуттів та сприймання.
19. Галюцинації: сутність, причини виникнення, класифікація.
20. Методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.
21. Загальна характеристика розладів пам'яті.
22. Дослідження пам’яті.
23. Характеристика розладів мислення.
24. Формальні розлади мислення.
25. Продуктивні розлади мислення.
26. Маячні ідеї: сутність, види, основні властивості.
27. Методи дослідження мислення.
28. Розлади емоцій та почуттів.
29. Дослідження емоцій та почуттів.
30. Розлади волі.
31. Психогенії, загальна характеристика, природа їх виникнення.
32. Поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів.
33. Неврастенія, сутність та основні прояви.
34. Істеричний невроз: особливості перебігу.
35. Невроз нав’язливих станів, його основні прояви.
36. Характеристика розладів мови.
37. Причини і розвиток ендогенних психічних захворювань.
38. Шизофренія: характеристика основних симптомів та особливості перебігу.
39. Зміни особистості та розлади психічних функцій при шизофренії.
40. Маніакально-депресивний психоз: фази, особливості перебігу.
41. Епілепсія: клінічні симптоми, особливості перебігу.
42. Реактивні психози: їх види та причини виникнення.
43. Поняття патологічних характерів (психопатії).
44. Типи психопатій (за П. Б. Ганнушкіним).
45. Різновиди розладів особистості.
46. Предмет та основні завдання дитячої патопсихології.

47. Психологічне дослідження порушень психічної діяльності дитини молодшого та середнього шкільного віку.
48. Особливості патопсихологічного обстеження дітей та підлітків.
49. Роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу.
50. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку.
51. Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят.
52. Дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку.
53. Дослідження процесів мислення та рівня інтелекту у дітей.
54. Нейропсихологічні методики дослідження.
55. Загальні вікові закономірності психічних захворювань у дітей та підлітків.
56. Структура первинного і вторинного дефектів.
57. Сензитивний період формування психічних функцій та особливості порушень цих функцій.
58. Сутність тимчасового і стійкого регресу, розпаду психічних функцій.
59. Невротичні реакції і неврози у дітей.
60. Тики: прояв, причини виникнення.
61. Психопатії у дітей.
62. Епілепсія у дітей.
63. Аутизм: сутність, причини виникнення, основні прояви.
64. Виявлення аутизму у дітей та проведення корекційної роботи.
65. Акцентуації характеру. Типи підліткових акцентуацій.
66. Робота з батьками аутичної дитини.
67. Сутність явища затримки психічного розвитку.
68. Типи затримки психічного розвитку.
69. Розумова відсталість, причини її виникнення.
70. Форми олігофренії, їх сутність.

V.X. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПАТОПСИХОЛОГІЯ

Основна:

1. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства/ Ю.А. Александровский. - М.: Медицина, 2003. - 400с.
2. Базисное руководство по психотерапии. - Хайгл-Эверс.- СПб., 2001.
3. Бауэр М. и др. Психиатрия, психосоматика, психотерапия / М. Бауэр.- М.: АЛЕТЕЙА, 2009.
4. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология / В.М.Блейхер. - Ташкент: Медицина, 1976. - 328с.
5. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л.Ф.Бурлачук. - К.: Вища школа, 1979. - 176с.
6. Захаров А. И. Неврозы у детей и подростков / А.И. Захаров. – Л., 1988.
7. Зейгарник Б. В. Патопсихология: учеб. пособ. для студ. вузов / Б.В.Зейгарник . – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2006. – 208с.

8. Канарейкин К.Ф., Бахур В.Т. Эволюция психосоматической медицины // Клиническая медицина. - 1989. - Т.67, №12.
9. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия / Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж.. - М.: Медицина, 2004. - В 2-х тт.
10. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология / Б. Д. Карвасарский. – Л., 2003.
11. Карвасарский Б.Д. Неврозы / Б. Д. Карвасарский. - М.: Медицина, 1990. - 573с.
12. Шольц Ф. Ненормальности детских характеров / Ф. Шольц. – М., 1983.
13. Якубик А. Истерия. – М., 1982.
14. Гуревич П.С. Клиническая психология: Учеб. пособ./П.С. Гуревич. - М., 2001.
15. Психология детей с отклонениями и нарушениями психического развития / Сост. и общ. ред. В.М. Астапова, Ю.В. Микадзе, Титова Н.М. - СПб.: Питер, 2001.
16. Левченко И. Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособ./ И.Ю. Левченко – 2-е изд., стер. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 232 с.
17. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології. – К.: Главник, 2008. – 160 с.
18. Мэш Эрик, Вольф Дэвид. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка. – 3-е междунар. изд. – СПб., 2007. – 511с.
19. Мягков И. Ф., Боков С. Н., Чаева С. И. Медицинская психология: пропедевтический курс. Учебник для вузов. – Изд. второе, перераб. и доп. – М.: Логос, 2003. – 320 с.

Додаткова:

Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф.Бурлачук, С.М. Морозов. – Санкт-Петербург, Питер: 2000. - 518с.
1. Личко А.Е. Личностный опросник Бехтеревского института (ЛОБИ) /Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1983. – С. 102-115.
2. Методы психологической диагностики. – М.: РАН, Институт психологии, 1994.
3. Практикум по психодиагностике. Дифференциальная психометрика / Под ред. В.В.Столина, А.Г. Шмелева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 151с.
4. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1992.
5. Психодиагностика: теория и практика. Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – 207с.
6. Психологическая диагностика: Учебное пособие. – М.: УРАО, 1997.
7. Романова Е.С., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике / Е.С. Романова, О.Ф. Потемкина. – М.: Дидакт, 1992.
8. Руденко В.Е. Цвет – эмоции – личность // Диагностика психических состояний в норме и патологии / В.Е. Руденко. – Л.: Медицина, 1980. – С.107-115.
9. Эльконин Д.Б. Детская психология / Д.Б. Эльконин. – М., 1960.

10.Эльконин Д.Б. Психология игры/ Д.Б. Эльконин. – М., 1978.

МОДУЛЬ VI. КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Обсяг курсу: програма складається з 6 модулів – 180 годин: 24 годин лекційних; семінарських занять - 22 годин; практичні заняття – 24; модульного контролю – 10 години; 70 годин самостійної роботи; 30 годин – підготовка до екзамену.

VI.I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторні:	лекцій	семінарські і практичних	лабораторні	Підготовка до іспиту	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ									
1.	Теоретико-методологічні основи клінічної психології.	10	4	4	6	-	5	10	-
2.	Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби.	11	4	4	8	-	5	12	-
3.	Основні клінічні прояви психічної патології.	13	6	4	8	-	5	12	
	Модульна контрольна робота	5	-	-	-	-		-	5
	Разом	**88**	**34**	**12**	**22**	**-**	**15**	**34**	**5**
Змістовий модуль II. СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ									
4.	Клінічна психологія девіантної поведінки.	13	6	4	8	-	5	12	
5.	Клінічна психологія аномального розвитку.	11	4	4	8	-	5	12	-
6.	Клінічна психологія психосоматичних розладів.	10	4	4	8	-	5	12	-
	Модульна контрольна робота	5	-	-	-	-	-	-	5
	Разом	**92**	**36**	**12**	**24**	**-**	**15**	**36**	**5**
	Разом за навчальним планом	**180**	**70**	**24**	**46**	**-**	**30**	**70**	**10**

VI.II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 1. Теоретико - методологічні основи клінічної психології.

Загальна характеристика клінічної психології. Об'єкт клінічної психології. Предмет професійної діяльності клінічного психолога. Взаємозв'язок клінічної психології з іншими галузями знань. Історія клінічної психології. Методологічні принципи клінічної психології.

Психологія діагностичного процесу. Комунікативна компетентність лікаря. Перша зустріч лікаря й хворого (етапи діагностичного процесу). Контактна фаза спілкування. Параметри невербальної поведінки, використовувані в психодіагностиці. Паралінгвістичні компоненти спілкування. Проекції та контрпроекції у відносинах «лікар-хворий». Повідомлення діагнозу й прогнозу хворому. Основні моделі побудови взаємин «лікар-хворий».

Професійна адаптація в медицині. Синдром емоційного вигоряння.

Семінар 1. Теоретико - методологічні основи клінічної психології.

Лекція 2. Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби.

Хвороба як психотравма. Психологічний вплив госпіталізації. Ефект плацебо. Психологічний вплив виписки. Поняття госпітализму. Психологічна адаптація хворого до захворювання.

Внутрішня картина хвороби.

Механізми психологічного захисту. Копінг-поведінка. Психологічні реакції хворих на захворювання: дисимуляція, агравація, анозогнозія, відхід у хворобу. «Соціальна престижність» хвороби. Симуляція. Типологізація психологічно-складних хворих.

Психологічні інтервенції. Клініко-психологічні й психотерапевтичні втручання. Методи клініко-психологічних інтервенцій. Функції клініко-психологічних інтервенцій. Мета клініко-психологічних інтервенцій. Психологічна корекція. Психологічне консультування.

Семінар 2. Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби.

Лекція 3. Основні клінічні прояви психічної патології.

Поняття симптому, симптомокомплексу та синдрому порушень психічної діяльності. Поняття «nosos et patos» в клінічній психології.

Невротичні синдроми.

Астенічний синдром. Сенестопатичний синдром. Обсесивний синдром. Іпохондричний синдром. Синдром деперсоналізації-дереалізації. Істеричний синдром.

Афективні синдроми.

Депресивний синдром. Маніакальний синдром.

Галюцинаторно - маревні синдроми.

Синдром надцінних ідей. Паранойяльний синдром. Параноїдний синдром. Галюцинаторний синдром. Галюцинаторно-параноїдний синдром. Парафренний синдром.

Синдроми потьмареної свідомості.

Деліріозний синдром. Аментивний синдром. Сутінкове потьмарення свідомості.

Онейроїдний синдром.

Синдроми з переважанням рухово-вольових порушень.

Апатико-абулічний синдром. Кататонічний синдром. Гебоїдний синдром. Гебефренічний синдром.

Дефіцитарні синдроми.

Олігофренічний синдром. Психоорганічний (енцефалопатичний) синдром. Корсаковський (амнестичний) синдром. Зміни особистості. Псевдопаралітичний синдром. Дементний синдром.

Семінар 3 – 4. Основні клінічні прояви психічної патології.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.
СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 4. Клінічна психологія девіантної поведінки.

Поняття девіантної поведінки. Клініко-фізіологічні основи девіантної поведінки. Соціально-психологічні фактори девіантної поведінки. Поняття аддиктивної поведінки. Проблема віктимності осіб з девіантною поведінкою. Основні форми поведінки, що відхиляється. Алкоголізм. Наркоманії. Агресивна поведінка. Суїцидальна поведінка. Сексуальні девіації та перверзії. Профілактика девіантної поведінки.

Семінар 5 - 6. Психологія девіантної поведінки.

Лекція 5. Клінічна психологія аномального розвитку.

Психологія аномальної дитини в суміжних дисциплінах. Поняття дизонтогенії та основні види психічного дизонтогенезу. Поняття «аномальна дитина». Співвідношення соціального та біологічного у виникненні психічних

порушень у дітей. Психологічна характеристика дітей при різних формах аномального розвитку.

Розумова відсталість. Специфічні розлади особистості. Порушення психологічного розвитку. Хронічні зміни особистості, не пов'язані з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.

Семінар 7. Психологія аномального розвитку.

Лекція 6. Клінічна психологія психосоматичних розладів.

Типологізація психосоматичних розладів. Нейрофізіологічні основи психосоматичних розладів. Антропологічний напрямок. Концепція профілю особистості. Концепція алексітімії. Психіатрія консультування-взаємодії як один з напрямків сучасної психосоматики. Медико-психологічні аспекти психосоматичних співвідношень у дослідженнях вітчизняних авторів останнього періоду. Зміни психічної діяльності при хронічних соматичних захворюваннях.

Диссоціативні (конверсійні) розлади: диссоціативні розлади моторики, диссоціативні судоми, диссоціативна анестезія і втрата чуттєвого сприйняття.

Соматоформні розлади: соматизований розлад, недиференційований соматоформний розлад, іпохондричний розлад, соматоформна вегетативна дисфункція, хронічний соматоформний больовий розлад.

Нервова анорексія. Нервова булімія. Безсоння неорганічної природи. Гіпресомнія неорганічної природи. Сомнамбулізм. Жахи під час сну та кошмари. Відсутність або втрата статевого потягу. Сексуальна відраза. Відсутність сексуального задоволення. Відсутність генітальної реакції. Оргазмічна дисфункція. Передчасна еякуляція. Вагінізм неорганічної природи. Діаспореунія неорганічної природи.

Семінар 8. Клінічна психологія психосоматичних розладів.

VI.III. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 1.
Тема. Теоретико - методологічні основи клінічної психології (2 год.)

1. Загальна характеристика клінічної психології.
2. Об'єкт клінічної психології.

3. Предмет професійної діяльності клінічного психолога.
4. Взаємозв'язок клінічної психології з іншими галузями знань.
5. Методологічні принципи клінічної психології.
6. Становлення клінічної психології – погляди Декарта та Спінози.
7. Емпірична психологія Локка.
8. Локалізаціонизм Галля.
9. Роботи Брока. Роботи Верніке. Роботи Джексона.
10. Перша експериментально-психологічна лабораторія Вундта.
11. Психологічний експеримент Крепеліна.
12. Асоціативний експеримент Блейлера.
13. Роботи Кречмера.
14. Роботи Біне та Рібо.
15. Експериментально-психологічні лабораторії Бехтерева, Корсакова, Токарського, Сікорського та Чіжа.
16. Біхевіоризм Уотсона та Скіннера.
17. Нейропсихологічні дослідження Виготського та Лурія. Гуманістичний Напрямок Маслоу, Оллпорта та Роджерса.
18. Медична психологія Снежневського, М’ясищева та Карвасарського.
19. Патопсихологія Зейгарнік та Полякова.
20. Нейропсихологія Лурія та Хомської.
21. Психологія діагностичного процесу.
22. Комунікативна компетентність лікаря.
23. Перша зустріч лікаря й хворого (етапи діагностичного процесу).
24. Контактна фаза спілкування.
25. Параметри невербальної поведінки, використовувані в психодіагностиці. Паралінгвістичні компоненти спілкування.
26. Проекції та контрпроекції у відносинах «лікар-хворий».
27. Повідомлення діагнозу й прогнозу хворому.
28. Основні моделі побудови взаємин «лікар-хворий».
29. Професійна адаптація в медицині.
30. Синдром емоційного вигоряння.

Список основної літератури

1. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
4. Петровский А. В. История советской психологии. — М., 1967.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. — СПб., 1998.

Список додаткової літератури

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья. — СПб, 1998.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.

3. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.

Семінар 2.
Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби (2 год.)

1. Хвороба як психотравма.
2. Психологічний вплив госпіталізації.
3. Ефект плацебо.
4. Психологічний вплив виписки.
5. Поняття госпітализму.
6. Психологічна адаптація хворого до захворювання.
7. Внутрішня картина хвороби.
8. Механізми психологічного захисту:
   - витиснення;
   - заперечення;
   - реактивні утворення;
   - регресія;
   - компенсація;
   - проекція;
   - заміщення;
   - інтелектуалізація.
9. Копінг-поведінка та її відмінності від механізмів психологічного захисту.
10. Психологічні реакції хворих на захворювання: дисимуляція, агравація, анозогнозія, відхід у хворобу.
11. «Соціальна престижність» хвороби.
12. Симуляція.
13. Типологізація психологічно-складних хворих.
14. Психологічні інтервенції.
15. Клініко-психологічні й психотерапевтичні втручання.
16. Методи клініко-психологічних інтервенцій.
17. Функції клініко-психологічних інтервенцій.
18. Мета клініко-психологічних інтервенцій.
19. Психологічна корекція.
20. Психологічне консультування.

Список основної літератури

1. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
4. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.

Список додаткової літератури

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья. — СПб, 1998.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
4. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. ред.: Г.В. Морозова/ — М., 1978.
5. Соложенкин В. В. Психологические основы врачебной деятельности. М., 1997.

Семінар 3 - 4.
Тема. ***Основні клінічні прояви психічної патології.***
(4 год.)

1. Поняття «симптом», «симптомокомплекс» та «синдром».
2. Поняття «nosos et patos» в клінічній психології.
3. Астенічний синдром.
4. Сенестопатичний синдром.
5. Обсесивний синдром.
6. Іпохондричний синдром.
7. Синдром деперсоналізації-дереалізації.
8. Істеричний синдром.
9. Афективні синдроми.
10. Депресивний синдром.
11. Маніакальний синдром.
12. Синдром надцінних ідей.
13. Парано́яльний синдром.
14. Параноїдний синдром.
15. Галюцинаторний синдром.
16. Галюцинаторно-параноїдний синдром.
17. Парафренний синдром.
18. Деліріозний синдром.
19. Аментивний синдром.
20. Сутінкове потьмарення свідомості.
21. Онейроїдний синдром.
22. Апатико-абулічний синдром.
23. Кататонічний синдром.
24. Гебоїдний синдром.
25. Гебефренічний синдром.
26. Дефіцитарні синдроми
27. Олігофренічний синдром.
28. Психоорганічний (енцефалопатичний) синдром.
29. Корсаковський (амнестичний) синдром.

30.Псевдопаралітичний синдром.
31.Дементний синдром

Список основної літератури

1. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. — СПб, 1999.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
3. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
4. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
5. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.

Список додаткової літератури

1. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
2. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.
СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 5 -6.
Клінічна психологія девіантної поведінки.
(4 год.)

1. Поняття девіантної поведінки.
2. Клініко-фізіологічні основи девіантної поведінки.
3. Соціально-психологічні фактори девіантної поведінки.
4. Поняття адиктивної поведінки.
5. Проблема віктимності осіб з девіантною поведінкою.
6. Основні форми поведінки, що відхиляється.
7. Алкоголізм.
8. Наркоманії.
9. Агресивна поведінка.
10.Суїцидальна поведінка.
11.Порушення потягів.
12.Сексуальні девіації та перверзії.
13.Профілактика девіантної поведінки.

Список основної літератури

1. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства. — М., 1999.
2. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
3. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.

4. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
5. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
6. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.

Список додаткової літератури

1. Альтшуллер В. Б. Патологическое влечение к алкоголю. — М., 1994.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Кон И.С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1998.
4. Соловьева С. Л. Психологическая коррекция агрессивных тенденций больных гипертонической болезнью. Пособие для врачей. — СПб, 2001.
5. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
6. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

Семінар 7.
Психологія аномального розвитку.
(2 год)

1. Психологія аномальної дитини в суміжних дисциплінах.
2. Поняття дизонтогенії та основні види психічного дизонтогенезу.
3. Поняття «аномальна дитина».
4. Співвідношення соціального та біологічного у виникненні психічних порушень у дітей.
5. Психологічна характеристика дітей при різних формах аномального розвитку.
6. Розумова відсталість.
7. Порушення психологічного розвитку.
8. Специфічні розлади особистості.
9. Хронічні зміни особистості, не пов'язані з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.

Список основної літератури

1. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства. — М., 1999.
2. Братусь Б. С. Аномалии личности. — М., 1988.
3. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
4. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
5. Кабанов М. М. Психосоциальная реабилитация и социальная психиатрия. — СПб, 1998.

6. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
7. Лебединский В. В. Нарушения психического развития у детей. — М., 1985.
8. Личко А. Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. — Л., 1983.

Список додаткової літератури

1. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
2. Марковская И. Ф. Задержки психического развития: Клиническая и нейропсихологическая диагностика. — М., 1993.
3. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
4. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
5. Худик В. А. Детская патопсихология. — Киев, 1997.
6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб, 2000.

Семінар 8.
Клінічна психологія психосоматичних розладів.
(2 год)

1. Типологізація психосоматичних розладів.
2. Нейрофізіологічні основи психосоматичних розладів.
3. Антропологічний напрямок.
4. Концепція профілю особистості.
5. Концепція алексітімії.
6. Психіатрія консультування-взаємодії як один з напрямків сучасної психосоматики.
7. Медико-психологічні аспекти психосоматичних співвідношень у дослідженнях вітчизняних авторів останнього періоду.
8. Зміни психічної діяльності при хронічних соматичних захворюваннях.
9. Психосоматичні аспекти болю.
10. Дисоціативні (конверсійні) розлади: дисоціативні розлади моторики, дисоціативні судоми, дисоціативна анестезія і втрата чуттєвого сприйняття.
11. Соматоформні розлади: соматизований розлад, недиференційований соматоформний розлад, іпохондричний розлад, соматоформна вегетативна дисфункція, хронічний соматоформний больовий розлад.
12. Нервова анорексія.
13. Нервова булімія.
14. Безсоння неорганічної природи.
15. Гіпресомнія неорганічної природи.
16. Сомнамбулізм.

17.Жахи під час сну та кошмари.
18.Відсутність або втрата статевого потягу.
19.Сексуальне відраза.
20.Відсутність сексуального задоволення.
21.Відсутність генітальної реакції.
22.Оргазмічна дисфункція.
23.Передчасна еякуляція.
24.Вагінізм неорганічної природи.
25.Діаспореунія неорганічної природи.

Список основної літератури

1. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства. — М., 1999.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
3. Гиндикин В. Я., Семке В. Я. Соматика и психика. — М., 1998.
4. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
5. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
6. Кабанов М. М. Психосоциальная реабилитация и социальная психиатрия. — СПб, 1998.
7. Психиатрия. Психосоматика. Психотерапия / Под ред. К. П. Кискера и др. — М., 1999.
8. Психосоматическая проблема: психологический аспект / Под ред. Ю. Ф. Полякова, В. В. Николаевой. — М., 1992.

Список додаткової літератури

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. — М., 2000.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Исаев Д. Н. Психосоматическая медицина детского возраста. — СПб, 1996.
4. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
5. Соловьева С. Л. Психологическая коррекция агрессивных тенденций больных гипертонической болезнью. Пособие для врачей. — СПб, 2001.

VI.IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Теоретико - методологічні основи клінічної психології

Заповніть таблицю, вписуючи основні характеристики механізмів психологічного захисту.

Механізм психологічного захисту	Характеристики механізмів психологічного захисту
Витиснення	
Заперечення	
Реактивні утворення	
Регресія	
Ізоляція	
Ідентифікація	
Проекція	
Заміщення	
Раціоналізація	
Сублімація	

Форма подання: у вигляді заповнення таблиці.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
4. Петровский А. В. История советской психологии. — М., 1967.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. — СПб., 1998.

Рекомендована додаткова література

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья. — СПб, 1998.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.

Тема 2. Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби.

Складіть конспект первинної бесіди лікаря з хворим у клініці, в якому відобразіть клініко-психологічні особливостей етапів її проведення (на що звертати увагу, яка послідовність провідних питань у спілкуванні та т.ін.).

Форма подання: у вигляді вільного опису.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
4. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.

Рекомендована додаткова література

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья. — СПб, 1998.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
4. Соложенкин В. В. Психологические основы врачебной деятельности. М., 1997.

Тема 3. Основні клінічні прояви психічної патології.

Структуруйте психопатологічну синдромологію, вписуючи в стовбець 2 таблиці назви психопатологічних синдромів, а в стовбець 3 – симптоми, найбільш специфічні для цих синдромів.

Групи синдромів	Назви синдромів	Психопатологічні симптоми
1	2	3
Невротичні синдроми.		
Афективні синдроми.		
Галюцинаторно-маревні синдроми.		
Синдроми потьмареної свідомості.		
Дефіцитарні синдроми		

Групи синдромів	Назви синдромів	Психопатологічні симптоми
1	2	3
Синдроми потьмареної свідомості.		
Дефіцитарні синдроми		

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

Рекомендована основноа література

1. Левченко И. Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб, заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 232 с.
2. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. — СПб, 1999.
3. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
4. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
5. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
6. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.

Рекомендована додаткова література

1. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.
4. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ.
СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 4. Клінічна психологія девіантної поведінки.

Складіть конспект, в якому структуруйте основні девіантні форми поведінки за розділами: зловживання психоактивними рочовинами, порушення потягів, сексуальні порушення (ідентифікації та потягів), агресивні форми поведінки (причини та особливості).

Форма подання: у вигляді вільного опису.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
2. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
3. Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.

Рекомендована додаткова література

1. Альтшуллер В. Б. Патологическое влечение к алкоголю. — М., 1994.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
3. Кон И.С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1998.
4. Соловьева С. Л. Психологическая коррекция агрессивных тенденций больных гипертонической болезнью. Пособие для врачей. — СПб, 2001.
5. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
6. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

Тема 5. Психологія аномального розвитку.

Заповніть таблицю, записуючи основні клініко-психологічні характеристики специфічних розладів особистості.

Специфічний розлад особистості	Основні клініко-психологічні характеристики
Параноїдний розлад особистості	
Шизоїдний розлад особистості.	
Соціопатія.	
Емоційно-нестійкий розлад особистості.	
Істеричний розлад особистості.	
Ананкастний розлад особистості.	

Специфічний розлад особистості	Основні клініко-психологічні характеристики
Тривожний розлад особистості.	
Залежний розлад особистості.	
Змішаний та інші розлади особистості.	

Форма подання: у вигляді заповнення таблиці.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Братусь Б. С. Аномалии личности. — М., 1988.
2. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
3. Личко А. Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. — Л., 1983.

Рекомендована додаткова література

1. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
2. Марковская И. Ф. Задержки психического развития: Клиническая и нейропсихологическая диагностика. — М., 1993.
3. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
4. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
5. Худик В. А. Детская патопсихология. — Киев, 1997.
6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб, 2000.

Тема 6. Клінічна психологія психосоматичних розладів.

Складіть конспект на тему «Нейрофізіологічні причини виникнення психосоматичних захворювань».

Форма подання: у вигляді вільного опису.
Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Гиндикин В. Я., Семке В. Я. Соматика и психика. — М., 1998.
2. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
3. Психиатрия. Психосоматика. Психотерапия / Под ред. К. П. Кискера и др. — М., 1999.
4. Психосоматическая проблема: психологический аспект / Под ред. Ю. Ф. Полякова, В. В. Николаевой. — М., 1992.

Рекомендована додаткова література

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. — М., 2000.
2. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ		
Тема 1. Теоретико-методологічні основи клінічної психології (6 год).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 2. Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби (6 год).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 3. Основні клінічні прояви психічної патології (6 год).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Змістовий модуль II. СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ		
Тема 4. Клінічна психологія девіантної поведінки (6 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 5. Клінічна психологія аномального розвитку (6 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 6. Клінічна психологія психосоматичних розладів (6 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Підготовка до екзамену (36 год.)		
Разом: 72 год.		*Разом: 30 балів*

VI.V. Навчально-методична карта дисципліни «Клінічна психологія»

Разом: 180 год.: з них лекції 24 год., семінарські 22 год., практичні – 24 год., поточний модульний контроль – 10 год., самостійна робота - 70 год., підготовка до екзамену - 30 годин.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	**ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**			**СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**		
Кіл. балів за модуль	67 балів			97 балів		
Теми	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Теоретико-методологічні основи клінічної психології (1 бал).	Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби (1 бал).	Основні клінічні прояви психічної патології (1 бал).	Клінічна психологія девіантної поведінки (1 бал).	Клінічна психологія аномального розвитку (1 бал).	Клінічна психологія психосоматичних розладів (1 бал).
Теми семінар. занять	Теоретико-методологічні основи клінічної психології (1 бал).	Клініко-психологічні особливості медичної діяльності. Внутрішня картина хвороби (1 бал).	Основні клінічні прояви психічної патології (2 бали).	Психологія девіантної поведінки (2 бали).	Психологія аномального розвитку (1 бал).	Клінічна психологія психосоматичних розладів (1 бал).
Роб. на сем. зан.	10 балів		10 балів	10 балів	10 балів	
Самост. робота	15 балів			15 балів		
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)		
ІНДЗ	Творчий проект (30 балів)					
	Екзамен 40 балів					

Всього: 164 бали: **<u>коеф. 2,7</u>**

VI.VI. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Сучасні погляди на синдром емоційного вигоряння.
2. Клініко-психологічні погляди на механізми психологічного захисту.
3. Історія змін наукових поглядів на механізми копінг-поведінки.
4. Паралінгвістичні компоненти клініко-психологічної бесіди.
5. Методологія психологічного консультування.
6. Сучасні заходи психокорекції.
7. Дизонтогенії та основні види психічного дизонтогенезу.
8. Сучасні наукові погляди на феномен алексітимії.
9. Клініко-психологічні аспекти психосоматичних співвідношень у дослідженнях вітчизняних авторів останнього періоду.
10. Концепція дистресу в етіології психосоматичних захворювань.
11. Психосоматичні аспекти болю.
12. Методи клініко-психологічних інтервенцій.
13. Проблема віктімності осіб з девіантною поведінкою.
14. Особливості психологічної діагностики ознак синдрому залежності від психоактивних речовин.
15. Клініко-психологічні методи діагностики олігофренії у осіб різного віку.
16. Сучасні погляди на етіологію розладів особистості у дорослих (психопатій).
17. Клініко-психологічні особливості діагностики розладів особистості у дорослих (психопатій).
18. Клініко-психологічний погляд на диференціальну діагностику статевих збочень.
19. Сучасні клініко-психологічні підходи до диференційної діагностики невротичних та психосоматичних розладів.
20. Клініко-психологічна характеристика дітей при різних формах аномального розвитку.
21. Клініко-психологічні особливості дітей з порушеннями психологічного розвитку.
22. Клініко-психологічні погляди на дисоціативні та конверсійні механізми.

VI.VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Клінічна психологія»

Вид діяльності

№	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій (1 бал)	6
2	Відвідування практичних занять (1 бал)	8
3	Робота на семінарському заняття (10 балів)	40
4	Виконання модульної роботи (25 балів)	50
5	Виконання самостійної роботи	30
6	НДЗ (виконання творчого завдання)	30
7	Екзамен (40 балів)	40
	Підсумковий рейтинговий бал	Мін. – 164 Макс. – 204

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	**Оцінка за стобальною шкалою**	**Значення оцінки**
A	**90 –100** балів	**Відмінно –** відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з. можливими незначними недоліками
B	**82 – 89** балів	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 – 81** балів	**Добре** – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 – 74** балів	**Задовільно** – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	**60 – 68** балів	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**35 – 59** балів	**Незадовільно з можливістю повторного складання** – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	**1 – 35**	**Незадовільно з обов’язковим повторними**

	балів	**вивчення курсу** – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

VI.X. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Вербальні:*
  - лекції (традиційна, проблемна);
  - із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація);
  - семінари;
  - консультації.
- *Наочні:* ілюстрація із практичної діяльності, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів:
  - з навчальною літературою;
  - виконання індивідуальних навчальних проектів.

ІІ. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- навчальні дискусії;
- інтерактивні методи навчання;
- створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості у практичному використанні отриманих знань.

VI.IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

- опорні стислі конспекти лекцій;
- презентації лекцій;
- підручники та навчальні посібники;
- навчально-методичні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

VI.X. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

І. Завдання теоретичного характеру

(включаються в екзаменаційні білети у вигляді одного завдання, виконуючи яке студентові необхідно повністю розкрити клінічну картину психічного розладу).

1. Об'єкт клінічної психології та предмет професійної діяльності клінічного психолога.
2. Методологічні принципи клінічної психології.
3. Перша зустріч лікаря й хворого (етапи діагностичного процесу).
4. Основні моделі побудови взаємин «лікар-хворий».
5. Параметри невербальної поведінки, використовувані в психодіагностиці.
6. Синдром емоційного вигоряння (стадії та їх основні характеристики).
7. Психологічний вплив госпіталізації та виписки з стаціонару.
8. Внутрішня картина хвороби.
9. Механізми психологічного захисту (витиснення).
10. Механізми психологічного захисту (заперечення).
11. Механізми психологічного захисту (реактивні утворення).
12. Механізми психологічного захисту (регресія).
13. Механізми психологічного захисту (компенсація).
14. Механізми психологічного захисту (проекція).
15. Механізми психологічного захисту (заміщення).
16. Механізми психологічного захисту (інтелектуалізація).
17. Копінг-поведінка.
18. Психологічні реакції хворих на захворювання: дисимуляція, агравація, анозогнозія, відхід у хворобу.
19. Методи та завдання клініко-психологічних інтервенцій.
20. Функції клініко-психологічних інтервенцій.
21. Психологічна корекція.
22. Психологічне консультування.

ІІ. Завдання аналітичного характеру.

(включаються у екзаменаційні білети у вигляді п’яти письмових тестових завдань з декількома варіантами відповідей, з яких в результаті проведеного аналізу студентові треба обрати тільки одну вірну)

1. Виключить необов’язковий компонент маніакального синдрому:
2. Орієнтація у власній особистості порушена при:
3. Для виразливої депресивної фази маніакально-депресивного психозу характерне усе перераховане, крім:
4. До стану з високим ризиком виникнення суїциду віднесене усе перераховане, крім:
5. Діагноз лавованої депресії можливо виставити на ґрунті усього перерахованого, крім:
6. Проста депресія включає в себе наступні симптоми, крім:

7. Суїцидальні тенденції у хворих найбільш виразні на протязі доби:
8. Назвіть ідей марення, найбільш специфічні при депресії:
9. Для абстинентного синдрому при алкоголізмі характерні наступні симптоми, крім:
10. Гіперметаморфоз частіше спостерігається при:
11. Назвіть провідну патогенетичну ланку при формуванні хронічного алкоголізму:
12. Вкажіть синдроми зміненої залежності від алкоголю:
13. Вкажіть синдроми, які віднесені до змін алкогольної реактивності:
14. Алкогольне марення ревнощів характеризується:
15. Алкогольні психози розвиваються:
16. Якщо при алкогольному делірії зменшується психомоторне збудження, мова заміщується буботінням, з'являється онейроїдне потьмарення свідомості, яке замінюється оглушенням, яке наближається до аменції, це свідчить про те, що розвивається клінічна картина:
17. Астенічний синдром найбільш виражений при:
18. До складного варіанту депресивного синдрому слід віднести все, крім:
19. До простих варіантів маніакального синдрому слід віднести все, крім:
20. Нав'язливі сумніви характеризуються усім, крім:
21. Основні симптоми, що входять до обсесивного синдрому:
22. Псевдогалюцинації відрізняються від дійсних:
23. Псевдогалюцинації можуть бути:
24. Ретроградна амнезія – це:
25. До парамнезій слід віднести усі розлади, крім:
26. Яка з амнезій розвивається за законом Рібо:
27. Який патологічний стан характеризується нерухомістю, яка розвивається під впливом імперативних галюцинацій:
28. Гострий алкогольний параноїд є металкогольним психозом з перевагою в клінічній картині:
29. В клінічних проявах алкогольного делірію присутнє усе, крім:
30. Деліріозне порушення свідомості частіше спостерігається при:
31. Вкажіть симптоми, які відображують динамику толерантності при 2 стадії хронічного алкоголізму:
32. Які зміни форми сп'яніння спостерігаються при хронічному алкоголізмі?
33. Вкажіть тип алкогольних амнезій:
34. Вкажіть найбільш часту причину смерті при алкогольному делірії:
35. Пацієнт нерухомий, при зміні положення його тіла, його форма зберігається продовж деякого часу. В даному випадку має місце:
36. Для синдрому Кандинського-Клерамбо специфічним є:
37. Пацієнт чує «голоси, які поступають до голови як із радіо», які наказують йому та погрожують помстою, якщо він не виконає їх наказів. У даному випадку має місце:
38. До нав'язливих ритуалів слід віднести все, крім:
39. Синдром деперсоналізації характеризуються усім перерахованим, крім:
40. Сенестопатії характеризуються усім перерахованим, крім:

41.Функціональні галюцинації виникають за умовами:
42.Рефлекторні галюцинації це:
43.Синдром Кандинського-Клерамбо включає в себе:
44.Епізодично виникаюча блокада мислення має назву:
45. Вкажіть термін, якій співпадає розпаду логічної структури мислення та граматичногї побудови мови:
46.Вкажіть термін, якій співпадає розпаду логічної структури мислення без патології граматичної побудови мови:
47.Злоякісна «люцидна» кататонія характеризується:
48.Для сутінкових станів характерно все перераховане, крім:
49.Назвіть провідні етіопатологічні фактори, які грають роль у розвитку хронічного алкоголізму:
50.Марення переслідування характерне для:
51.Ступень потьмарення свідомості при патологічному сп'янінні досягає рівню:
52.В клінічній картині «класичного» delirium tremens спостерігається все, крім:
53.Псевдоперверзії – це
54.Екзгібіціонізм – це порушення:
55.Що характерне для гострих психогенних шокових психозів?
56.Яка загальна ознака трансвестизму:
57.Назвіть найбільш значущу ознаку транссексуалізму:
58.Тривога, що супроводжується сильним руховим збудженням це:
59.Мислення, яким виражаються тільки з особисті бажання, що не зв'язано з реальним життям, захопленість своїми особистими, внутрішніми переживаннями це:
60.Нові слова, створені хворим, часто шляхом комбінування складів, узятих з різних слів це:
61.Рясна, багатословна, когерентна, логічна мова це:
62.Порушення орієнтування лише в навколишньому це:
63.Вимикання (відсутність) свідомості на кілька секунд, часток секунди це:
64.Афект, якісно і кількісно не відповідній його причині це:
65.Буркотливий, дратівливий, злісний і похмурий настрій з підвищеною чутливістю до будь-якого зовнішнього подразника, запеклістю і вибуховістю це:
66.Втрата інтересу до усіх видів активності, що раніш робили приємність, і відхід від них це:
67.В психіатрії виділяють негативні та позитивні симптоми шизофренії. Які слід віднести до негативних?
68.Астенічний синдром характеризується усім, крім:
69.Ідеаторне гальмування при депресії характеризується усіма симптомами, крім:
70.Синдром надцінних ідей характеризується усім перерахованим, крім:
71.Інтерпретативне марення (тлумачення) характеризується усім перерахованим, крім:
72.Обов'язковою умовою виникнення нав'язливостей є:
73.Які з перерахованих розладів можливо віднести до метаморфопсій:
74.Фіксаційна амнезія - це:

75. Антероградна амнезія - це:
76. Вкажіть назву розладу мислення, змістом якого є боротьба добрих та ворожих сил:
77. Діагноз лавованої депресії можливо виставити на грунті усього перерахованого, крім:
78. Проста депресія включає в себе наступні симптоми, крім:
79. Суїцидальні тенденції у хворих найбільш виразні на протязі доби:
80. Назвіть ідей марення, найбільш специфічні при депресії:
81. Для абстинентного синдрому при алкоголізмі характерні наступні симптоми, крім:
82. Гіперметаморфоз частіше спостерігається при:
83. Назвіть провідну патогенетичну ланку при формуванні хронічного алкоголізму:
84. Психопатія - це:

III. Практичні завдання

(в екзаменаційних білетах наводиться одне завдання з декількома варіантами відповідей, з яких треба обрати одну вірну та ретельно обґрунтувати свій вибір).

Завдання 1.
Хворий, 21 рік. Був доставлений в психіатричну лікарню з технікуму, де навчався. На перерві між заняттями, намагався відрізати собі палець на лівій руці. У відділенні поводиться з побоюванням, вид переляканий, на запитання відповідає неохоче. Повідомив, що чує голоси всередині голови неприємного змісту, вони лають його і змушували його відрізати собі палець. Після цього замкнувся, не захотів більше нічого розповідати, інакше «голоси накажуть мене вбити». У хворого:
Завдання 2.
На ранковому обході в психіатричному відділенні на поставлене запитання про своє самопочуття пацієнт К., 27 років, відповів: «Яким має бути моє самопочуття? Звичайно, хорошим, так як сьогодні середа, значить сьогодні буде дощ». Охарактеризуйте мислення у даного хворого.
Завдання 3.
Хворий С., 31 рік, поступив в психіатричний стаціонар зі скаргами на те, що виходячи на вулицю, повинен рахувати кількість припаркованих автомобілів. Дані думки носять неприємний характер, хворий хоче від них позбутися, до свого стану критичний. Що у хворого?
Завдання 4.
Хвора, 41 рік перебуває на стаціонарному лікуванні у психіатричній лікарні. Страждає на шизофренію з 20 років, перебіг хвороби безремісійний. У лікарні практично весь час проводить в ліжку, не виявляє бажання чимось займатися. На будь-які пропозиції взяти участь в різних заходах відділення відповідає відмовою, заявляючи, що втомилася. Яке порушення у хворої?
Завдання 5.

Хворий Ф., 35 років, колишній мотогонщик, знаходиться на стаціонарному лікуванні в психіатричній лікарні більше 2-х тижнів. Охоче вступає в бесіду з лікарем, відповідає на поставлені питання. На питання чим він займався вчора, відповів, що цілий день возився з мотоциклом, займався його ремонтом. Який психопатологічний симптом має місце у хворого?

Завдання 6.

Хвора, 28 років учитель. Звернулася до лікаря зі скаргами на періодичні головні болі, які посилюються при розумовій напрузі, відчуття постійної слабкості. Стан погіршується вранці, ввечері хвора відчуває, що може виконувати роботу. Але при цьому зазначає підвищену вразливість: нерідко кричить на членів сім'ї, після чого кається і плаче. Дратує гучна музика, яскраве світло. Дотик до тіла, одязі сприймається як «електричний розряд». Назвіть провідний синдром.

Завдання 7.

Хворий Н., 35 років, надходить на стацлікувані зі скаргами на «зграю компрачикосів», які впливають на нього променями. Повідомляє, що «всі думки і почуття передаються з його голови в голови» компрачикосів «, а вони можуть за своїм бажанням викликати в його голові ті чи інші думки, відчуття, почуття». Крім того, «голоси компрачикосів» хворий періодично чує в голові, і своїми коментарями вони сильно докучають йому. Назвіть синдром, описаний у хворого.

Завдання 8.

Хвора П., 45 років. Протягом останніх двох років безперервно лікується у різних лікарів. У стаціонарі більшу частину часу проводить у ліжку, побачивши лікаря, плаче, стогне. На обличчі вираз страждання. Скаржиться: «голову здавив залізний обруч ... ноги віднімаються ... не можу дихати ... ком у горлі ...» і т.д. При ходьбі тримається за стінку. Двічі «втрачала свідомість», при цьому закатувала очі. Коло інтересів обмежений захворюванням. Назвіть провідний синдром.

Завдання 9.

У відділенні одноманітно хворий походжає уздовж стіни, роблячи деяку кількість кроків. Пройшовши в одну сторону, він зупиняється, робить якийсь рішучий жест, викрикує фразу, круто повертається, проходить таку ж кількість кроків, знову повторює жест, викрикує колишню фразу, йде у зворотний бік. Зупинити його неможливо, чинить опір. Назвіть провідний синдром.

Завдання 10.

Хворий нерухомий. Повіки напівопущені, погляд невиразний, сонливий. Іноді повільно мовчки ворушить губами, раптово починає говорити: «Їду ... Їду ... Як у трамваї ... Темно-то на Марсі ...» Періодично погляд стає зрозумілим, з подивом дивиться на навколишнє. Не може зрозуміти, трамвай це чи палата лікарні. Лікарю сказав, що знаходиться на планеті, і, здається в лікарні. Короткочасні періоди «просвітління» змінюються ступором з неможливістю контакту. Назвіть провідний синдром?

Завдання 11.

Хворий, 16 років, доставлений в психіатричну лікарню. На тлі інтоксикації у підлітка виникло відчуття того, що «все, що його оточує віддаляється, всі предмети стають дуже маленькими». Яке порушення сприйняття виникло у даного пацієнта?

Завдання 12.
Хворий К., 45 років страждає психічним захворюванням з 20 років, неодноразово госпіталізувався в психіатричну лікарню. Вважає себе «начальником країни», критикує владу, заявляючи «Я її призначив, мені її і знімати». Заявляє, що все в країні підпорядковується тільки йому одному. Що у хворого?
Завдання 13.
Хворий Л., 27 років, був доставлений родичами в психіатричний стаціонар. При бесіді з лікуючим лікарем, пацієнт розповів, що чув дивний неприродний голос. Він з'являвся з ранку і цілий день переслідував хворого. Пацієнт намагався йому протистояти, включав голосно магнітофон, закривав вуха, але голос залишався всередині голови і постійно розповідав про дії хворого, що і як він робить, чим займається. Який психопатологічний симптом описаний?
Завдання 14.
Хворий Б., 41 рік тривало страждаючий на шизофренію, перебуває на лікуванні у психіатричному стаціонарі. У відділенні, підійшовши до іншому пацієнтові, заявив, що хоче його сильно побити, при цьому настрій пацієнта благодушний, доброзичливе, мова спокійна. Яке порушення емоцій має місце у даного пацієнта?
Завдання 15.
Хворий С., 35 років, знаходиться на стаціонарному лікуванні в психіатричній лікарні. У відділенні переніс серію епілептичних припадків. Після їх закінчення і повного прояснення свідомості, тривалий час розмовляв з лікарем. На запитання відповідав по суті, фон настрою рівний. Критичний до свого стану. Однак, зустрівши цього ж лікаря, через дві години у відділенні, не міг згадати, що сьогодні його вже бачив і про що вони спілкувалися, а також інші події цього дня. Яке порушення пам'яті у хворого?
Завдання 16.
Молода жінка, з дитинства вразлива, примхлива. Звикла бути в центрі уваги, але в родині незлагідного, дратівлива. Захворювання почалося гостро, невдовзі після пологів, які протікали важко, з ускладненнями. Заявляє, що хвора на рак. Яскраво і образно представляє у себе в животі пухлина, яка «росте, охоплюючи всі органи і клітини». Висновок фахівців про відсутність патології заспокоїли, але через місяць тривога відновилася. Вимагає додаткових консультацій і аналізів. Назвіть провідний синдром.
Завдання 17.
Хворого доставили в приймальний спокій співробітники міліції. На прийомі: напружений, злісний, заявляє, що сусід встановив у себе в квартирі апарат, за допомогою якого записує думки хворого на магнітофон, вкладає йому в голову свої думки. Іноді спеціальним апаратом влаштовує радіопередачі, в яких всіляко його ображає. Останнім часом сусід змушував хворого йти не туди, куди треба, вимовляти лайливі слова, викликав у нього штучне веселощі. Намагався завдати сусідові ножові поранення. Назвіть провідний синдром.
Завдання 18.
Дівчинка 7 років, психомоторно-розгальмована, відзначаються безліч зорових галюцинацій, тікає від якихось «павуків», «великих мурах». Зіниці різко розширені, тахікардія. Батьки повідомили, що перед захворюванням дитина грав з

товаришами в лісі. Через 3 дні дитина вийшла з психозу, про те, що трапилося нічого не пам'ятає. Розповів лікарю, що перед захворюванням їв якусь «траву». Назвіть провідний синдром.
Завдання 19.
Хворий, неодноразово лікувався в психіатричному стаціонарі, заявляє, що він - «Повелитель космосу». Сам хворий проживає третя за рахунком життя на Землі і 9-ю взагалі у Всесвіті. Повідомив, що вчора «подорожував в часі», «вселився вночі в мозок президента США і наказав припинити війну». Переживання афективно пофарбовані, не піддаються перевихованню. Назвіть провідний синдром.
Завдання 20.
У відділенні у хворої відзначається відсутність спонукань, втрата бажань, не розмовляє, час проводить в ліжку, відгородившись від оточуючих ковдрою. Харчується тільки в тому випадку, якщо приводять з примусом за стіл і годують з ложки. Часто мочиться в ліжко і не виявляє ініціативи, щоб йому змінили постільна білизна. Назвіть провідний синдром?
Завдання 21.
Хворий К., 48 років, будівельник. Двічі лікувався в наркології. Вживання спиртного - з 14-ти років, останнім часом носить запійний характер. Може випити 1-1,5 пляшки горілки, запиваючи пивом, похмелятись. Останнє вживання спиртного близько доби тому. При огляді АТ 160/100 мм рт. ст., печінка збільшена, болюча. Тремор пальців рук. У позі Ромберга похитування. Пальці-носова проба з промахуванням. Психічний стан: Орієнтований повністю. Продуктивних розладів не виявляє. Тривожний. Рухово-збуджений. Темп мислення уповільнений, пожвавлюється при розмові про спиртне. Емоційний фон знижений.
Завдання 22.
Хворий М., 21 роки пройшов обстеження з приводу вірусного гепатиту. Результат: виявлені антитіла до гепатиту В. Вважає, що захворів близько 4 міс. тому, коли в компанії в / в ввів собі психоактивну речовину. У подальшому вживання наркотичних речовин категорично заперечує. При огляді слідів від ін'єкцій не виявлено. Попередній діагноз:

VI.XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Основна

1. Александровский Ю. А. Пограничные психические расстройства. — М., 1999.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
3. Блейхер В. М., Крук И. В., Боков С. Н. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов. — Ростов-на-Дону, 1996.
4. Братусь Б. С. Аномалии личности. — М., 1988.
5. Гиндикин В. Я., Семке В. Я. Соматика и психика. — М., 1998.

6. Каравсарский Б.Д. Клиническая психология. – М., 2004.
7. Кабанов М. М. Психосоциальная реабилитация и социальная психиатрия. — СПб, 1998.
8. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
9. Лебединский В. В. Нарушения психического развития у детей. — М., 1985.
10.Личко А. Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. — Л., 1983.
11.Любан-Плоцца Б., Пёльдингер В., Крёгер Ф., Ледерах-Хофман К. Психосоматические расстройства в общей медицинской практике. — СПб, 2000.
12.Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.
13.Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. — М., 1998.
14.Николаева В. В. Влияние хронической болезни на психику. — М., 1987.
15.Омелянович В.Ю. Основи судової психіатрії: Навчальний посібник. - Донецьк: Норд-Пресс, 2006. – 205 с.
16.Психиатрия. Психосоматика. Психотерапия / Под ред. К. П. Кискера и др. — М., 1999.
17.Психосоматическая проблема: психологический аспект / Под ред. Ю. Ф. Полякова, В. В. Николаевой. — М., 1992.
18.Руководство по психиатрии. В 2-х томах / Под ред. Г.В. Морозова. — М., 1988.
19.Сидоров П. И., Парняков А. В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. — М.-Екатеринбург, 2000.

Додаткова

6. Александер Ф. Психосоматическая медицина. — М., 2000.
7. Альтшуллер В. Б. Патологическое влечение к алкоголю. — М., 1994.
8. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья. — СПб, 1998.
9. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
10.Исаев Д. Н. Психосоматическая медицина детского возраста. — СПб, 1996.
11.Кон И.С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1998.
7. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л., 1982.
8. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.
9. Марковская И. Ф. Задержки психического развития: Клиническая и нейропсихологическая диагностика. — М., 1993.
10.Петровский А. В. История советской психологии. — М., 1967.
11.Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. — СПб., 1998.
12.Симерницкая Э. Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе. — М., 1985.
13.Соколова Е. Т. , Николаева В. В. Особенности личности при пограничных нервно-психических и соматических заболеваниях. — М., 1995.
14.Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. ред.: Г.В. Морозова/ — М., 1978.

15.Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
16.Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
17.Соловьева С. Л. Психологическая коррекция агрессивных тенденций больных гипертонической болезнью. Пособие для врачей. — СПб, 2001.
18.Соложенкин В. В. Психологические основы врачебной деятельности. М., 1997.
19.Худик В. А. Детская патопсихология. — Киев, 1997.
20.Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб, 2000.